

בשער

אנו גאים להקדיש גיליון זה, רובו ככולו, לרשימות ומאמרים הקשורים בכנס הבינלאומי ה-24 לגניאלוגיה יהודית, שיתקיים בירושלים בחודש יולי 2004 (תמוז תשס"ד). מתנדבינו החרוצים עובדים קשה יום ולילה (כן, גם בלילה!) בהכנת הפרוייקטים המיוחדים, הקמת אתר האינטרנט של הכנס, הכנת תוכנית ההרצאות והזמנת מרצים, וכן תוכניות מיוחדות נוספות לימי הכנס עצמם. הם אינם מדלגים אף על הפרט הקטן ביותר, ודואגים גם לחדרי מלון, תחבורה, מזון, אבטחה ועוד ועוד. אנו מבקשים לחזק את ידיהם ומאחלים להם ולכנס הצלחה גדולה!

ובהזכירנו עזרה לקראת הכנס, אנו מרגישים חובה נעימה להודות כאן לכל מי שעוזר לנו, ברחבי העולם, לפרסם את הכנס ואת התוכניות לקראתו, ונותנים לנו תמיכה ועידוד: החברות הגניאלוגיות היהודיות בעולם, כתבי העת שהם מוציאים ובעיקר "**אבותינו**", קבוצות הדיון וקבוצות ה-SIG השונות של JEWISHGEN, ויחידים רבים. היו ברוכים כולכם, ונקווה להתראות בחודש תמוז בירושלים, יחד עם כל הבאים לכנס.

פותח את הגיליון מאמר מאת חברנו ז'ן-פייר סטרוויס, אחד משלושת היו"ר של ועד ארגון הכנס. המאמר מבוסס על ההרצאה המוצלחת שנתן ז'ן-פייר בכנס ושינגטון 2003, ובו תיאור מפורט ומרגש של כנס 2004, התוכניות הנרקמות והעיר ירושלים.

מאמר חשוב ומלא מידע, כרגיל, הוא מאמרו של עו"ד שמואל שמיר, המתאר את מפקדי האוכלוסין בארץ ישראל בסוף המאה התשע-עשרה ובמאה העשרים. מפקדי האוכלוסין הם, כידוע, אחד המקורות החשובים לגניאלוגים, ואני בטוחה כי אוצר הידע הכלול במאמר יהיה לעזר רב למשתתפי הכנס ולחוקרים אחרים. אנו למר שמיר על כי נאות לכתוב מאמר זה לקראת הכנס.

מקור גניאלוגי לא פחות חשוב הוא בתי העלמין, המספקים לנו לעתים פרטים שלא ניתן למצוא במקום אחר. במאמר מקיף מתארת מטילדה טג'ר את בתי העלמין העתיקים והחדשים בירושלים.

שני מאמרים עוסקים בפרוייקטים שאנו מכינים לקראת הכנס. מטילדה טג'ר מתארת את שבעת הפרוייקטים העיקריים. רוז פלדמן ואלן סטפק מתמקדות באחד מהפרוייקטים האלה, שהוא פרויקט ייחודי: מדובר בתיעוד מצולם של האנדרטות לזכר הקהילות שהושמדו בשואה. אנדרטות אלה מרוכזות בדרך כלל בבתי העלמין, אך קיימות אנדרטות גם במקומות אחרים. לדעת אנשי "יד ושם", זו הפעם הראשונה שמבוצע תיעוד נרחב כזה.

שלוש רשימות בגיליון זה אינן עוסקות ישירות בכנס. יהודה קלוזנר מביא את הפרק האחרון בסידרת המאמרים העוסקים בדרכים לרישום פרטים גניאלוגיים. הסידרה התחילה בכרך 16, מס' 4, ובכל גיליון מאז התפרסם פרק מהסידרה. חנן רפפורט מציע דרך לעניין בגניאלוגיה קשישים החברים בארגונים שונים, וארנון הרשקוביץ, מנהל הפורום **שורשים משפחתיים** באתר האינטרנט **תפוז** מתאר את פעילות הפורום, שמשתתפים בו אנשים ונשים, צעירים ומבוגרים, מכל רחבי הארץ.

מדורינו הרגילים הם "רשימות מהספרייה" של חברתנו הרייט קסו, הודעות על ספרים חדשים וסיכומי מאמרים מכתבי עת זרים.

ואחרון אחרון, וגם חביב, כמובן: החל מגיליון זה **שרשרת הדורות** היא רבעון, שיופיע בפברואר, מאי, אוגוסט ונובמבר. אני מודה לחנה פורמן, יושבת ראש החברה הגניאלוגית הישראלית, לגיזבר אברהם ספדיה ולחברי הוועד המנהל שכולם עזרו ועוזרים לנו. ותודה מיוחדת לחברי המערכת, המוכנים לקחת על עצמם את המשימה של הפקת גיליון נוסף בשנה.

בעת ששורות אלה נכתבות, אנו מתקרבים לסוף השנה האזרחית. אני מבקשת לאחל מכאן לכל קוראינו שהשנה החדשה תהיה שנה טובה ומעניינת, מלאת סיפוק והנאה מהעבודה, כל אחד בתחומו.

יוכבד קלוזנר

משולחנה של חנה פורמן יו"ר החברה הגניאלוגית הישראלית

בכל התחומים. פעילות הוועדה המרכזית וועדות המשנה נמשכת בעקביות. ראוי לציין את מספר המתנדבים העולה לאט אך בהתמדה בכל הסניפים.

באתר הכנס: www.ortra.com/jgen2004
תמצאו את כל המידע המעודכן, תוכלו לברר פרטים ולשלוח שאלות ובקשות. אל תהססו להירשם ל-SIG Jerusalem 2004 (הנחיות באתר הכנס). ניתן להגיע אל הפרטים גם דרך אתר החברה: www.isragen.org.il. בעמוד הבית תמצאו הכוונה מסודרת לכל הפרטים. המידע נמצא גם באתר: www.jewishgen.org/jerusalem2004

הפעלה מוצלחת של הכנס תלויה בכל אחת ואחד מאיתנו. מתוך מה שלמדנו בושינגטון, יהיה על החברים לשנס מותניים ולהתגייס לכל עזרה בעת הצורך. העזרה יכולה להיות בכל תחום בהכנות לפני הכנס, ועד לשיבוץ בתורנויות בתחנות המידע ובתפקידים אחרים בזמן הכנס עצמו. חברים מתבקשים שלא להסס וכבר להודיע במה יוכלו לעזור. את הפניות נא לשלוח אל: מרתה לב ציון: Martha@bgumail.bgu.ac.il או אל בילי שטיין: billie@012.net.il. נא לכתוב באנגלית.

כמו כן ניתן לכתוב בעברית לכתובתי: ehfurman@netvision.net.il. ת.ד. 86 קריאת גת 82100 או בטלפון: 08-6880884.
תודה על היענותכם!

גיליון י"ח מספר 1 מתחיל מסורת חדשה אצלנו, היותו גיליון ראשון מתוך ארבעה גיליונות שנתיים שהחברה עומדת לפרסם מעתה. הרעיון להפוך את שרשרת הדורות לרבעון כבר היה על סדר היום זמן רב ונערכו דיונים על כך עד לעת האחרונה. האפשרות הכספית להדפסת ארבעה גיליונות בשנה נובעת בעיקר מהעובדה המשמחת שהשורות התרחבו כי נוספו חברים חדשים. כמו כן ישנה התעניינות מעבר לים והתוצאה מלמדת שאכן שרשרת הדורות מצליחה להגיע אל רבים וטובים. בהצלחה לכולנו.

שנת תשס"ד (ספטמבר 2003 – אוגוסט 2004) בפעילות החברה מתמקדת מטבע הדברים בהכנות לקראת הכנס העומד להתקיים בקיץ בירושלים. יחד עם זאת פעילות הסניפים נמשכת במלוא המרץ ומיטב ההרצאות מהוות את תוכן המפגשים. עלינו להמשיך ולהתמיד בהרחבת מעגל המתעניינים בגניאלוגיה והגדלת מספר החברים.

האסיפה הכללית לשנת 2003 נערכה ביום י"ג כסלו תשס"ד – 8 בדצמבר 2003 בתל אביב. בעלי התפקידים הנבחרים בעמותה קיבלו את אישור האסיפה להמשיך בתפקידם לשנה הקרובה.

הכנס הבינלאומי העשרים וארבעה לגניאלוגיה יהודית ירושלים, ט"ו – כ' תמוז תשס"ד 4-9 ביולי 2004. ההכנות לקראת הכנס נערכות במלוא הקצב

בואו לפגוש את קרובי המשפחה שלכם בישראל; הם מחפשים אתכם!*
סקירה לקראת הכנס הבינלאומי ה-24 לגניאלוגיה יהודית שיערך בירושלים ביולי 2004
ז'ן פייר סטרוויס

מבוסס על ההרצאה שניתנה בכנס ה-23 לגניאלוגיה יהודית שנערך בווינגטון, 2003
מתורגם מאנגלית

- כחמישה מיליון יהודים שחייהם היומיים מוגדרים על ידי הקצב של הלוח העברי והחגים היהודיים – ללא קשר לגישתם הספציפית לשמירת הדת,
- כחמישה מיליון יהודים שילדיהם לומדים את תולדות העם היהודי והמסורת שלו,
- כחמישה מיליון יהודים שנותנים לנו קנה מידה שונה לגבי האובדן של שישה מיליון יהודים אחרים,
- כחמישה מיליון יהודים שהם עצמם, או הוריהם או סביהם עזבו את ארץ מוצאם כדי להתיישב כאן, בין יהודים.
- ובין חמישה מיליון היהודים החיים בארץ קטנה זו, יש כאלה שהם קרובי המשפחה שלכם, בני דודים שלכם, ידועים או בלתי ידועים לכם!
- ישראל היא המקום היחיד בעולם:
- שבו תמצאו בית כנסת במפעל של תעשייה אווירית,
- שבו חברי קיבוץ (לוחמי הגיטאות, יד מרדכי) נושאים את מורשת לוחמי הגיטו,
- שבו תמצאו פארק תעשייתי בתחום ההיי-טק בסמיכות לשכונה החרדית מאה שערים,
- שבו אין בעיה למצוא מלון לכנס, המגיש אוכל כשר.

ירושלים היא המרכז הרוחני של העולם היהודי, מאז שייסד אותה המלך דוד לפני 3000 שנה, פעיר שהיינו מכנים היום "הבירה הפדרלית של מדינה הכוללת שנים עשר שבטים". בנו, המלך שלמה, בנה את בית המקדש בירושלים.

מה אומרת המסורת שלנו על ירושלים? בחרתי מספר אמרות על העיר ירושלים:

"יברכך ה' מציון וראה בטוב ירושלים כל ימי חיך; וראה-בנים לבניך שלום על ישראל:" (תהלים קכח, ה-1).

"אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני..." (תהלים קלז).
"לשנה הבאה בירושלים" ... כפי שאנו אומרים, כפי שאמרו אבותינו, כל שנה בסדר הפסח. חבריי הגניאלוגים, אתם יכולים להגשים משפט זה!

עם התקרב סיומו של כנס זה, אני מבקש להביע את הערכתי העמוקה למארגנים ולמתנדבים של החברה הגניאלוגית היהודית בווינגטון בירת ארצות הברית. הם עשו עבודה מופלאה. הם קבעו דוגמה של רמת שכלול ושלמות, שתהווה אתגר לכל הכנסים הבאים. בשנת 2004, ייערך הכנס של IAJGS בישראל, בעיר ירושלים.

החברה הגניאלוגית הישראלית שמחה להזמין אתכם לכנס הבינלאומי ה-24 של IAJGS (האיגוד הבינלאומי של החברות הגניאלוגיות היהודיות) שיערך בירושלים מהארבעה עד לתשעה ביולי 2004, במלון רניסנס. אני נרגש בעומדי כאן כדי להגיש לכם, בשם החברה הגניאלוגית הישראלית, את המידע המעודכן על כנס ירושלים 2004. זוהי הסקירה הכללית הראשונה, ואספר לכם על כמה מההפתעות שאנו מכינים בשבילכם.

מטרת סקירה זו היא לא רק ליידע, אלא בעיקר לשכנע – לשכנע אתכם לבוא לירושלים בשנה הבאה. על כן אדבר גם אל לבכם, ואני מקווה שאוכל להתייחס לרוב השאלות שאתם עשויים להעלות. בכל אופן, לאחר ההרצאה אתם מוזמנים לשאול על כל נושא שלא ברור לכם.

לגבי הגניאלוגים היהודים, כנס IAJGS הוא האירוע החשוב ביותר בכל שנה. כנס כזה הוא מפגש שבו אפשר להאזין למרצים מובילים בכל תחום, ללמוד על המקורות המעודכנים ביותר בגניאלוגיה יהודית, להיפגש פנים אל פנים עם חברים חדשים שהיכרנו דרך האינטרנט והדואר האלקטרוני. ובמובן זה, כנס ירושלים אינו יוצא מן הכלל.

אולם, כנס לגניאלוגיה יהודית המתקיים בירושלים הוא הרבה יותר מכך.

ארץ ישראל היא ערש התרבות של העם היהודי. הכול התחיל כאן. שורשינו המשותפים הם כאן. בשום מקום אחר בעולם לא נוכל להרגיש בעוצמה כזו את הרבגוניות של העם היהודי, את עושר העולם היהודי, את הדינמיקה האדירה של החברה היהודית. בכנס, כמוכן, אך גם בעיר וברחוב!

כיום, מדינת ישראל היא הבית של:

- כחמישה מיליון יהודים ששפתם היא עברית (או יידיש, או לדינו),

* מאמר זה פורסם בגיליון הסתיו של **אבותינו** והוא מודפס כאן ברשותם האדיבה.

מדוע? מדוע ההתמקדות המיוחדת על המקום הזה? ירושלים היא עיר יוצאת דופן. חכמינו תפסו את המורכבות של העיר הזאת ואת פניה הרבות; זו הסיבה שהם נתנו לירושלים שבעים שמות, ביניהם ציון, יפה נוף, עיר השלום, בית אל ושמות רבים אחרים המבטאים את יופיה וקדושתה. ובתלמוד: עשרה קבים של יופי ידדו לעולם, תשעה נטלה ירושלים ואחד כל העולם כולו.

ירושלים היא המרכז, הלב והנשמה של העם היהודי. היא מלאה אין ספור אתרים תנ"כיים, ארכיאולוגיים והיסטוריים, ומוזיאונים מוכרים בעולם. זהו מקום נהדר לבקר בו. רצוי לתכנן את הביקור כך שישאר זמן לטיולים וסיורים מסביב.

אישית, לאחר 22 שנים בירושלים, העיר עדיין שומרת בעיניי את כוח המשיכה, את המיסתורין, את הקסם, את הבלתי נודע; עיר של ניגודים עמוקים; עיר של מאות בתי כנסת, כנסיות ומסגדים.

לא כל הישראלים חושבים כך. רבים טוענים שהמקום היפה ביותר בירושלים הוא הכביש לתל אביב, ואכן, תל אביב והים התיכון הם במרחק שעת נסיעה בלבד. אבל הכול מסכימים שעיר זו היא אחד המקומות הטובים ביותר בעולם לערוך מחקר גניאלוגי יהודי!

שני כנסים בגניאלוגיה יהודית נערכו בירושלים, ב-1984 וב-1994. אבל ביקור בירושלים אחת לעשר שנים רחוק מלייצג את כל מה שהעיר והארץ יכולות להציע לגניאלוגים היהודים.

דברים רבים השתנו מאז 1994:

1. בשנת 2004, מאורגן הכנס בפעם הראשונה על ידי החברה הגניאלוגית היהודית המקומית, היא החברה הגניאלוגית הישראלית (IGS). אנו גאים להציג את העושר הגניאלוגי מנקודת מבט ישראלית. לדוגמה, התוכנית – והקהל – יעסקו בכל הקהילות היהודיות, בהתאם לדמוגרפיה הישראלית. אנו ננסה למשוך את הישראלים ואת היהודים מהגולה, את הישראלים הוותיקים ואת העולים החדשים, את המבוגרים והנוער.

2. תנאי המחקר השתפרו במידה רבה מאוד, כל הארכיונים הרחיבו בצורה ניכרת את אוספיהם, והחשוב ביותר, הארכיונאים והספרנים למדו איך לשרת את הגניאלוגים בצורה טובה יותר. לאחרונה, היתה עלייה אדירה בעניין שמגלים הישראלים בגניאלוגיה.

3. מאז 1991, הגיעו קרוב למיליון עולים חדשים, רובם מברית המועצות לשעבר. גם אם רבים מהם אינם יהודים, למעלה מחצי מיליון יהודים הגיעו מרוסיה, מולדביה, בלרוס, המדינות הבלטיות, המדינות הקוקוזיות ומקומות אחרים. הגירה גדולה זו לארצנו הקטנה יכולה לספק לכם

אפשרויות רבות מאוד לגילוי בני דודים חדשים ולפגישה איתם. עוד אחזור לנושא זה.

4. ואחרון אחרון חביב, המצב הפוליטי בישראל התפתח במידה רבה. ברשותכם אגע עתה בנושא הבטיחות, לפני שאפרט את תוכנית הכנס עצמו, מפני שזו דאגה לגיטימית של כל מי שמתכוון לבוא לירושלים.

נכון שתהליך השלום עדיין לא הביא בכנפיו את השלום הצודק, המקיף והסופי שרבים מאיתנו קיוו להשיג. נסקור נא את האירועים העיקריים.

בשנת 1979, חתמה ישראל על חוזה שלום עם מצרים, שכנתה בדרום. באוקטובר 1994, היא חתמה על חוזה שלום עם ממלכת ירדן, שכנתה בגבול המזרחי. ביולי 2000, נסוג צה"ל מדרום לבנון, וזה הביא שקט בגבולנו הצפוני – שקט אך לא שלום. שלושה אירועים אלה הם משמעותיים ביותר ומהווים שינוי לטובה. בגבול הצפוני, עדיין לא נפתר הסכסוך עם סוריה. אולם, גבול זה הינו שקט זה שלושים שנה.

כפי שאתם יודעים, המשא והמתן עם הפלשתינים נכשל, לעת עתה. מאז אוקטובר 2000, הפלשתינים התחילו באינתיפדה חדשה, שהביאה לפעולות טרור רבות וקרבת רבים בקרב האזרחים. בזאת נמחקה ההתקדמות הקודמת בתהליך השלום. בשלוש השנים האחרונות הורע יותר ויותר המצב המדיני, הצבאי והכלכלי של הישראלים והפלשתינים גם יחד. אף אחד לא הצליח לשנות מגמה זו.

בכל זאת, המלחמה בעירק ויצירת המשרה של ראש ממשלה לפלשתינים יצרו תנאים חדשים וחיוביים קצת יותר. בפעם הראשונה מאז שנת 2000, הופיעו סימנים של רגיעת-מה – מדינית, צבאית וכלכלית. מנהיגים ישראלים ופלשתינים התחילו להיפגש כדי לחדש את המשא והמתן, בתמיכת ארצות הברית ומצרים.

אולם, אינני פרשן מדיני, ובוודאי לא נביא, ולא אסתכן בחיזוי העתיד. אני יכול רק לקוות שהשנה הבאה תהיה שקטה יותר מהשנים הקודמות. אינני רוצה להקטין את השפעת הסכסוך, אך הרשו לי להזכיר לכם שמרחוק המצב נראה לעתים גרוע יותר. אפילו בשנה שעברה, היו בישראל יותר קרבתות מתאונות דרכים מאשר קרבתות ממעשי אלימות. מה שרציתי לומר הוא, שאנו, הישראלים, נמצאים כאן ואיננו מתכוונים ללכת לשום מקום. אנחנו נמצאים בישראל כדי לחיות ולא רק כדי לשרוד. ואם התחביב שלנו בחיים הוא גניאלוגיה, נמשיך לעסוק בגניאלוגיה. ננקוט יותר אמצעי זהירות בתחום הביטחון, אבל נמשיך לנהל את היינו היומימיים כרגיל. זוהי תשובתנו הטובה ביותר לאויבינו. ונקיים את הכנס הגניאלוגי הזה בירושלים איתכם, יהיה מה שיהיה.

האם נוכל לדחות את הכנס? לא, כי שום דבר ואף אחד לא ערב לנו כי בעוד שלוש שנים יהיה המצב טוב

יותר. האם נוכל להעביר אותו למקום אחר? לא, כי המקורות הארכיוניים בירושלים ואוכלוסיית ישראל הם כה מיוחדים במינם, שאין כל טעם להעביר את הכנס, למשל, לארץ שכנה כגון קפריסין. אם כך, נבצע הכול לפי המתוכנן.

ברצוני לספר לכם סוד. לא רק המזרח התיכון השתנה מאז 1994, כל העולם השתנה. אנו נמצאים כיום בווישינגטון לאחר אירועי ה-11 בספטמבר הנוראים, שהתרחשו במדינה זו ובעיר זו עצמה. מה היה קורה אם כנס זה היה מתוכנן לחודשים אחרים 11 בספטמבר? מה היה קורה בכנס IAJGS בטורונטו בשנה שעברה, אם מחלת ה-SARS היתה מתפרצת מספר חודשים קודם? והאם שיעור הפשע הגבוה בווישינגטון, אחד הגבוהים בארצות הברית, מנע מיותר מאלף גניאלוגים לבוא הנה?

חבריי היקרים, תחילת המאה ה-21 הביאה הרבה חוסר ודאות; הכפר הגלובלי הביא לנו את מהירות הפצת הידע עם CNN והאינטרנט, אבל באותה המהירות הופצו בכל העולם גם בעיות, כגון וירוסים וטרור. אין איש בכל כדור הארץ שהוא בטוח לגמרי או שאינו מושפע מן המתרחש במקום אחר.

כגניאלוגים יהודים, השתתפתכם בכנס ירושלים תהווה אישור לכך ש"ישראל ערבים זה לזה" – אכן, אנו עומדים מאחורי אחינו ואחיותינו בישראל. העסקים כרגיל – או כמעט כרגיל.

ואם הקדשתי כל כך הרבה זמן לנושא זה, הרי זה מפני שביטחונכם האישי הוא דאגתנו העליונה. היו בטוחים כי החברה הגניאלוגית הישראלית תנקוט כל אמצעי שיעזור לתת לכם הרגשה של נוחיות וביטחון. למרבה הצער, אנו הישראלים יודעים איך לטפל בסיכונים בטחוניים. בכנס הזה, עם המשתתפים הרבים שאנו מקווים למשוך אלינו, אנו נבטיח את ביטחונכם בצורה הטובה ביותר שאנחנו יכולים. הכנס יתקיים בשטח סגור, לא גדול. האולמות השונים אינם מהווים סיכון ביטחוני. בחומר שנפיץ לקראת הכנס, נייעץ, לכל מי שלא מכיר את ירושלים, מה לעשות ומה לא לעשות, לאן ללכת ולאן לא ללכת לבד. אני מקווה שנושא הבטיחות לא יהווה גורם בהחלטתכם אם לבוא או לא לבוא לכנס.

הרשו לי לחזור עתה לנושא העיקרי של הרצאה זו, ולהציג לפניכם פרטים מעשיים נוספים על הכנס. עמיתי בחברה הגניאלוגית הישראלית הרכיבו תוכנית גדולה.

הכנס יתקיים בחודש יולי, לפני תשעה באב, שבו אנו זוכרים את חורבן הבית הראשון והשני בירושלים. בחרנו בחודש יולי מפני שזהו זמן החופש הגדול מבתי הספר.

ביולי חם בישראל. אבל בירושלים, הנמצאת בהרי יהודה בגובה 800 מטרים מעל פני הים, הטמפרטורה נמוכה יותר, והאקלים פחות לח מאשר כאן או בניו יורק. הערבים קרירים לעיתים קרובות. אל תצפו לגשם.

השפה הרשמית בכנס תהיה אנגלית, עם תרגום סימולטני מאנגלית לעברית (או מעברית לאנגלית בעת הצורך). המתנדבים שלנו יהיו נוכחים בארכיונים השונים כדי לתרגם את המסמכים שאתם חוקרים. החומר שיוגש בכנס ואתר האינטרנט של הכנס הם באנגלית.

שכרנו את שירותיה של חברה המתמחה בארגון כנסים, כדי להבטיח את השירותים המקצועיים ברמה הגבוהה ביותר. הדבר כולל לוגיסטיקה, הרשמה, ציוד אורקולי, פרסומים, סיורים, טיפול באתר האינטרנט ועוד. הכנס ייערך במלון רניסנס בירושלים, מלון ממדרגה ראשונה, לא יקר ביותר, כשר למהדרין, עם 600 חדרים. המלון שייך לרשת Marriot.

המלון מציע אפשרויות רבות: מסעדות חלביות ובשריות, ברים, בריכה חיצונית ופנימית, מרכז כושר, מגרש טניס, מגרש חנייה, שירותי בנק ומרכז קניות. מרכז הכנסים הגדול שבמלון, המצויד בגישה נוחה לנכים, הוא מקום מצוין לכנסים, מאחר שאולמי ההרצאות מקובצים בשטח סגור ובטוח. הכניסה למלון ומגרשי החנייה שמורים ומאובטחים 24 שעות ביממה. בכל החדרים והסוויטות טלפון, טלוויזיה בכבלים, רדיו ומזגן; ברוב החדרים גם כספת.

המלון ממוקם במקום מרכזי בחלק המערבי של העיר, קרוב לארכיונים העיקריים, כגון הארכיון הציוני המרכזי (CZA), הספרייה הלאומית והאוניברסיטאית (JNUL), ארכיון הג'וימט (JDC) – כולם במרחק הליכה מהמלון.

אין מקום אחר בעולם שבו מרכזי ארכיוני יהודי עשיר ומגוון כמו שניתן למצוא בירושלים! אנו רק מגרדים את פני השטח בהזכירנו את *יד ושם*, הארכיון המרכזי לתולדות העם היהודי (CAHJP), *יד בן צבי*, *גינזך המדינה*, ארכיון העיר של ירושלים, *מכון ליאו בק* (Leo Baeck Institute) ועוד.

כל האטרקציות ועורקי התחבורה העיקריים הם בקירבת מקום. אנו מקווים כי עד יולי 2004 ייפתח גם קו הרכבת הקלה, שתוכל להסיע אתכם מהמלון ל"יד ושם" או העירה.

מפת העיר תראה לנו את כל המקומות בעלי העניין לבאי הכנס:

הארכיון המרכזי, העיר העתיקה, הכותל המערבי, עיר דוד, הרובע היהודי, הנוצרי והארמני, הר הצופים, הר הזיתים.

אתרי התיירות העיקריים: מוזיאון ישראל, המוזיאון לארצות המקרא, הכנסת ומשרדי הממשלה, הגן

הבוטני, בתי החולים "הדסה", דגם בית המקדש במלון הולילנד, מאה שערים, עין כרם.

כאשר אתם מתכננים את הביקור בירושלים, קחו בחשבון כמה ימים נוספים לפני הכנס או אחריו, שתקדישו לסיוור בארץ המיוחדת הזו, לביקור אצל קרובי המשפחה, לחפש בארכיונים בשקט, רחוק מן ההמון.

המבנה של תוכנית הכנס יהיה דומה למבנה כל הכנסים האחרים של IAJGS. במשך היום יהיו שלושה מסלולי פעילות מקבילים, שניים מהם באנגלית והשלישי באנגלית או בעברית עם תרגום סימולטני. בסך הכול יהיו כ-100 הרצאות. התוכנית תכלול הרצאות שיינתנו על ידי מומחים ישראלים ובינלאומיים מהשורה הראשונה, אחדים מהם הצטרפו זה מקרוב לקהילה הגניאלוגית.

הוועדה המארגנת תעשה כל מאמץ כדי להפוך את הכנס להצלחה אדירה. הכנס יהווה במה אידיאלית להחלפת מידע ורעיונות על ההשפעה המתרחבת בהתמדה ועל התפקידים של המחקר הגניאלוגי בזמננו. לאור ההצלחה בווישינגטון, יוכלו המשתתפים להירשם לפגישות "שאל את המומחה" ולפגישות של קבוצות לימוד קטנות שיאפשרו חילופי עצות פוריים בנושאים שונים של המחקר הגניאלוגי.

הכנס יעמיד לרשות המשתתפים "חדר מקורות" (Resource Room) חדר מחשבים ואינטרנט, חדר וידאו וחדר מכירות. גם תוכנת Family Finder תעמוד לרשות המשתתפים. מרצים מובילים בתחומם יתנו את ההרצאות החגיגיות בערב הפתיחה ובבנקט הסיום.

הרשו לי לתאר לכם חלק מהנושאים המיוחדים שאנו מכינים.

הדמוגרפיה הישראלית המגוונת תיוצג בכנס על ידי הרצאות בעלות היקף נרחב שיעסקו בתחומים רבים של גניאלוגיה יהודית ספרדית ומזרחית, ויכללו קהילות כמעט בלתי ידועות עד עתה.

אם נצטט מדבריו של דן רוטנברג (Dan Rottenberg) בספרו המפורסם: רוב יהודי

הגולה מבקרים בישראל כדי לגלות את השורשים שלהם, במובן הכללי. אך ישראל היא מקום טוב מאוד לגלות בו את השורשים הייחודיים של כל אחד ואחד! כדי לנצל בצורה הטובה ביותר את הזמן שתקדישו למחקר, נקיים הרצאות מבוא שיינתנו על ידי הארכיונאים הראשיים, והם ידריכו אתכם בשימוש בחומר העשיר שלהם בשעות המיוחדות שיוקצו למחקר במקום.

יהודים באו לישראל מכל רחבי העולם. כפי שהזכרתי קודם, ישראל קלטה לאחרונה כמיליון עולים, רובם מברית המועצות לשעבר. **בואו לפגוש את קרובי המשפחה הישראלים שלכם, הם מחפשים אתכם!** הם כמהים לגלות צאצאים של בני המשפחה שיגרו מ"הארץ הישנה" – the Old Country! זוהי ההזדמנות שלכם לעלות על עקבותיהם של אבותיכם שנשארו מאחור, וכה קשה לגלות אותם! כמובן שגם ההיפך הוא נכון: לכל ישראלי קרובי משפחה מעבר לים. אין איש שיוכל לעזור להם למצוא את קרוביהם אלה טוב יותר מאשר גניאלוגים יהודים! נוכל לראות את הכנס כ"קיבוץ הגלויות של הגניאלוגים היהודים." למטרה זו, יהיו לנו מספר הרצאות שיעסקו בהיבטים השונים של גלי העלייה לארץ ישראל. נעשו סידורים מיוחדים כדי שהארכיון הציוני המרכזי יאפשר גישה לרישומים של המשרד שהיה ידוע שנים רבות כ"המדור לחיפוש קרובים של הסוכנות היהודית." אנו משתמשים בדרכים שונות כדי לעזור לכם לגלות את קרוביכם שעלו ארצה. כהקדמה לכך, הרשו לי להציג לפניכם בקצרה את התוצאות של מהקר דמוגרפי מעניין, המבוסס על מספרים שפורסמו על ידי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה בישראל.

העולים מרוסיה התיישבו בהתאם לדגמי הגירה ברורים. קיימת התאמה משמעותית בין אזור המגורים המקורי של העולים והמקום שבו התיישבו בישראל. הדבר נשמע מוכר? בוודאי! גם אבותיכם, שבאו לאמריקה לפני מאה שנה או אחרי השואה, הלכו בדרך זו.

מספר העולים	אחוז העולים	האיזור שבו התיישבו
170,000	26%	איזור הדרום (אשקלון, אשדוד)
135,000	20%	איזור המרכז (נתניה, פתח תקווה, רחובות)
120,000	18%	איזור חיפה
95,000	14%	איזור הצפון (עכו, נצרת עילית)
108,000	16%	איזור תל אביב
32,000	6%	איזור ירושלים

יאורגנו ביקורים וסורים לאתרים בעלי עניין גניאלוגי, כמו בית התפוצות, ובית העלמין בהר הזיתים. כפי שאמרתי, רבים מהמקורות נמצאים במרחק הליכה מהמלון. אנו נספק הסעות מאובטחות הלוך ושוב לארכיונים המרוחקים יותר. מקום אחד, שהוא בעל חשיבות גניאלוגית עצומה ובהחלט שווה סיוור, מהווה בכל זאת סיכון ביטחוני מסוים. זהו בית העלמין בהר הזיתים, בן 3,000 שנה. אין אתם חייבים, כמובן, ללכת לשם. אך אם תבחרו לבקר שם, תהיה אבטחה של שומרים חמושים במשך כל הסיוור.

בו זמנית עם הכנס, יחגוג "יד ושם" את יובל החמישים לייסודו בשנת 1954. ב-2004 ייפתח ב"יד ושם" המוזיאון ההיסטורי והיכל השמות החדש, בשטח של שלושה וחצי דונם. בד בבד עם ההרחבה הפיזית של מיתחמי יד ושם, מועלה החומר הרב שלהם על המחשב, בבסיסי נתונים שונים. ספריית יד ושם והארכיון הם המאגר הגדול בעולם לתיעוד השואה.

משתתפי הכנס יקבלו שעות ביקור מיוחדות למחקר, מעבר לשעות הביקור הרגילות, וכן יוזמנו לאירוע מיוחד בבקעת הקהילות.

כדי לנצל בדרך היעילה ביותר מאגרים ייחודיים אלה, ניעזר במספר מקורות:

ראשית, הספר "מקורות גניאלוגיים בישראל" מאת סליאן אמדור זק והחברה הגניאלוגית הישראלית, שפורסם על ידי אבותינו בשנת 1994. רוב המידע שבו הוא בעל ערך רב והוא תקף גם היום. אבותינו מציעה לשלוח את הספר לבתיכם של 100 הנרשמים הראשונים מצפון אמריקה, לפני הכנס, כך שחוכלו לתכנן את המחקר בצורה משמעותית יותר. אנו מודים לסליאן ולאבותינו!

שנית, באתר הכנס תוכלו למצוא מידע כיצד ליצור קשר, עידכונים לגבי המאגרים שבספר שנזכר לעיל, וחומר על מקורות רבים נוספים.

ועוד תוכנית מיוחדת של הכנס:

המתנדבים של החברה הגניאלוגית הישראלית עובדים על מספר פרויקטים של מיפתוח, שיהיו מוכנים לכנס. בחרנו נושאים שיש בהם עניין מיוחד לגניאלוגיה יהודית. אתאר כאן חלק מפרוייקטים אלה:

האנדרטות לקהילות שאבדו בשואה. מטרת פרויקט זה היא לתעד את האנדרטות הרבות המפוזרות בארץ, שהוקמו לזכר הקהילות היהודיות שנהרסו בתקופת השואה ונעלמו. הניצולים שהגיעו לישראל לאחר השואה הרגישו צורך להנציח ולשמר את זיכרון קהילותיהם. לרוב הגדול של הנרצחים אין קבר. כל אחת מהאנדרטות מבטאת, בסגנונה שלה, את האבל והכאב לאובדן החברים, השכנים, קרובי המשפחה, והקהילה. עד כמה שאנו יודעים, זהו המאמץ המקיף הראשון להוציא קטלוג (תמונות, רשימת קורבנות) של אנדרטות אלה בארץ.

מפתח למפקד מונטפיורי 1875. זהו המפקד האחרון מתוך שישה שנערכו בארץ ישראל ובמצרים, ביוזמת משה מונטפיורי. במפקדים נרשמו היהודים שנהגו מנדיבותו של מונטפיורי. כדי לקבל שליטת מה על הדרך שבה מוצאים הכספים שלו, דרש מונטפיורי לקבל את רשימת השמות של היהודים הלומדים במוסדות שהוא סיבסד. המפקדים המקוריים נמצאים ב-Jews College בלונדון, ומיקרופילמים שלהם נמצאים בבית הספרים הלאומי והאוניברסיטאי בירושלים. מפקד 1875 נותן לנו תמונה של היהודים שהתגוררו בארץ ישראל לפני עליית התנועה הציונית. הדבר כולל אשכנזים (כוללים), ספרדים ומזרחיים. מיפתוח זה הוא אתגר מיוחד, בגלל המספר הגדול של ראשי תיבות, והשמות הרבים והמגוונים של מקומות המוצא של הנרשמים.

בסיס הנתונים חלקת מחוקק. זוהי מערכת חוברות שפורסמו בעברית ב-1906, הכוללות רשימה של 8,000 שמות של יהודים שנקברו בהר הזיתים מאז 1740. החוברות מכילות עושר של מידע גניאלוגי, הכולל את שם האב, מקום המוצא, תאריך הפטירה, ומיקום המצבה. החשיבות הסמלית של בית עלמין עתיק זה ידועה: רבים היהודים שביקשו וקיוו להיקבר שם, מול הר הבית, במקום שתתרחש תחיית המתים.

מאז פירסום החוברות, נהרסו או ניזוקו רבות מהמצבות. כל חוברת מכסה איזור מסוים בבית העלמין, שורה אחר שורה. כל איזור משמש את אחת מחברות קדישא, המשרתת קהילה מסוימת (ספרדים, חסידים, מתנגדים). עד היום לא הוכן מפתח מקיף. אנחנו קיבלנו על עצמנו לשלוף את כל המידע מהחברות, לשכתב את כל החומר לאותיות לטיניות וליצור בסיס נתונים בר-חיפוש, המכסה את 8,000 הכתובות שעל מצבות.

מיפתוח הארכיון של פאול יעקובי. חוקר הגניאלוגיה המנוח פאול יעקובי, שהיה שנים רבות חבר בחברה הגניאלוגית הישראלית, השאיר בעיזבונו כ-120 מונוגרפיות, המייצגות שנים של מחקר בגניאלוגיה של יהודי אירופה. כל מונוגרפיה עוסקת בתולדות משפחה אחת, לאורך דורות רבים. זהו מטמון מידע אמיתי לחוקרי גניאלוגיה. לאורך השנים, למרות (או אולי בגלל) העדר המחשב וכליו, פיתח יעקובי שיטה פשוטה אך מלאה עוצמה לתיעוד תולדות המשפחות, כולל שיטת זיהוי ותיארוך. משפחת יעקובי תרמה מונוגרפיות אלה לארכיון הספרייה הלאומית. מתנדבינו עובדים עתה על הכנת מפתח של כל השמות המוזכרים במונוגרפיות אלה, שיאפשר חיפוש נוח ויעיל.

נוסף לכל אלה, נציע למשתתפי הכנס מיגוון של סיוורים מודרכים, טיולים בנושאים כלליים וגניאלוגיים, כולל ביקורים באתרי ארכיאולוגיה, טיולי שטח וצלילה. נוכל לארגן סיוורים נוספים, לפי

10. הגשימו את החלום של 2,000 שנה: בשנה הבאה בירושלים!

אנו מבקשים להציע לכם ולמשפחתכם הזדמנות מיוחדת להצטרף אלינו בירושלים ביולי 2004, ולהפוך זאת לחוויה בלתי נשכחת. אנו מצפים לראותכם בישראל.

Web: jgen2004@ortra.comE-mail:
www.ortra.com/jgen2004

ז'ן-פייר סטרוויס הוא אחד משלושת היו"ר של הוועד המארגן של הכנס הבינלאומי ה-24 לגניאלוגיה יהודית. הוא מהנדס אלקטרוניקה ומדעי המחשב, והיה בעבר יו"ר החברה הגניאלוגית הישראלית. כיום הוא יו"ר הסניף הירושלמי של החברה. במסגרת הפרוייקט JRI-Poland Shtetl-COOP הוא המרפז של סטאשוב (Staszow), עיירה ליד קיילצה (Kielce).

"עזרה הדדית" הלכה למעשה ארנון הרשקוביץ

שלהם בנושא הגניאלוגיה, עוסקים בכל התחומים הקשורים לנושא. שימוש באינטרנט, שיטות בארכיונים, עיון בספריות, חיפוש בעיתונים, בדיקת מאגרי מידע, קריאה בספרים, שאלות בהיסטוריה, הודעות על כנסים והרצאות, פיענוח תמונות ושיפוצן – אלו רק מקצת ממגוון הנושאים העולים בפורום מדי יום ומדי שעה. סיפורי הצלחה גניאלוגיים מלווים אותנו כל הזמן, ורובם לא היו מתרחשים ללא העזרה הרבה שמקבלים חברי הפורום אלה מאלה.

ההשתתפות בפורום אינה כרוכה בתשלום, אלא רק בהליך הרשמה קצר. גם ניהול הפורום הוא משימה, שהשכר היחיד בצידה הוא היכולת ליצור מקום מפגש פורה שזכה לכולנו. מסביב לדיוני הפורום, ישנם כלים רבים המעשירים את יכולת המחקר של הגולש: מאמרים, קישורים, גלריות תמונות, אירוח של אנשי מקצוע, ואפילו מפגשים בשר ודם, אשר נערכים מדי פעם בעולם האמיתי...

הצטרפו אלינו כדי שנוכל לעזור ולהיעזר:
<http://forums.tapuz.co.il/roots>

ארנון הרשקוביץ הוא מנהל פורום "שורשים משפחתיים" באתר "תפוז".

הדרישה. לא תרצו להחמיץ את ההזדמנות לבקר בארץ הקודש.

לסיכום:

1. ירושלים עיר השלום, עיר האור, נשמת העם היהודי.
2. ארכיונים יחידים במינם בהישג יד.
3. יד ושם מציינת 50 שנות פעילות. בואו להיות חלק מכך.
4. אתרים מקראיים, מוזיאונים ידועים, חלונות גגאל, ביקורים מודרכים וסיורים, בית העלמין בהר הזיתים.
5. הזדמנויות לקשרים, מהגרים מ-80 ארצות, גניאלוגים מכל קצות העולם – ובני דודים שלכם.
6. מרצים מפורסמים מכל העולם, מיגוון רחב של נושאים.
7. לא כל כך יקר כמו שחשבתם.
8. הבטיחות בעדיפות ראשונה.
9. מפגש משפחות

לפורום "שורשים משפחתיים" באתר "תפוז"
באינטרנט מחבר, באופן בלתי תלוי בזמן ובמרחק, גניאלוגים חובבים, אשר מוצאים בו מקום מפגש מרתק המעשיר אותם ורבים שכמותם. הפורום, הפועל מעט יותר משנתיים, משך אליו גולשים רבים אשר הפכו ל"קבועים", ואליהם מצטרפים כל הזמן חברים חדשים. האווירה החמה אשר שוררת, בעקבות רמתם הגבוהה של המשתתפים, תורמת לכל אחד ואחד מהם באופן אישי במחקרו, ומאפשרת לכל אחד לסייע לאחרים בתחומי הידע שלו. כולנו יודעים, הלוא, כי אין אדם שאינו יכול לעזור לאחרים, ולו בעניין קטן – וכאן מגיע עקרון "העזרה הדדית" לשיאו, בצורה מוחשית, מדי יום ביומו. משתתפים צעירים ומבוגרים, דתיים וחילוניים, מכל רחבי הארץ ולעתים באנונימיות מוחלטת – הכל הולך...

אז איך זה עובד? פורום הוא פורמט אינטרנטי המתנהל בצורה של **דיונים (שורשים)**. כל שרשור נפתח בהודעה שכותב אחד הגולשים, ואליה מצטרפות **תגובות** של אחרים. לכל תגובה ניתן להתייחס כאל הודעה חדשה ונפרדת, ואפשר להוסיף אליה תגובה וכן הלאה. הפורום פועל **בשפה העברית**. הדיונים, הנובעים ממחקרם האישי של האנשים ומתוך העניין

הפרוייקטים העיקריים של החברה הגניאלוגית הישראלית
שהוכנו לקראת הכנס הבינלאומי ה-24 לגניאלוגיה יהודית
ירושלים, 4 – 9 ביולי 2004
מטילדה טג'ר

בסיס נתונים בנושא זה יתפרסם בתקליטור לקראת הכנס ביולי 2004, ויכלול, לגבי כל אנדרטה: צילום או מספר צילומים, שמות הקהילות כפי שהם רשומים באותיות עבריות וכן שכתוב לאותיות לטיניות, שמות הקהילות כיום (מבוססים על הספר *Where Once We Walked* * ועל מפות ישנות המביאות גם את שם האיזור (gubernia) והגבולות), תאריך הטקסים השנתיים, המיקום המדויק של האנדרטה (שם בית העלמין, האיזור והגוש) וכמה משפטי הסבר. באתר החברה הגניאלוגית הישראלית www.isragen.org/ROS/mvc-1.html נמצא כיום מפתח של כ-1,300 שמות של קהילות. הפרטים שבתקליטור יקלו על אלה שיהיו מעוניינים להיפגש ליד אחת האנדרטות בטקס הזיכרון.

* *Where Once We Walked*. By Amdur Sack, Sallyann and Gary Mokotoff. Bergenfield, NJ, Avotaynu, 2003. 2nd edition

2. מפקד האוכלוסין האחרון שהוזמן על ידי משה מונטיפיורי בשנת 1875

הוכן על ידי מרים הרינגמן וז'ן-פייר סטרוויס
מפקד האוכלוסיה היהודית בארץ הקודש בשנת 1875 הוא האחרון בשורה של חמישה מפקדים שהוזמנו על ידי סר משה מונטיפיורי ונערכו במאה ה-19, הראשון בהם בשנת 1839. זו הפעם הראשונה שאחד ממפקדים אלה פוענח כולו, שוכתב לאותיות לטיניות, תורגם, מופתח ומוחשב.

בחלק האשכנזי של האוכלוסיה נערך המפקד לפי ה"כוללים". כוללים אלה קיבלו את שמותיהם לפי קהילות המוצא של תלמידיהם, כמו: מינסק, ווהלין, וילנה, קרלין, זאמוט-קורלנד, גרמניה, הולנד, אוסטריה – אך גם לפי קבוצות מסוימות כגון פרושים ("מתנגדים") וחב"ד. מעניין לציין שאחדים מתלמידי הכוללים גם עבדו בתקופת לימודיהם. האוכלוסיה הספרדית והמזרחית נמנתה במפקד ללא חלוקה לקבוצות. קיימות גם רשימות של מנהיגי קהילות, וכן של אלמנות ויתומים.

הפרטים האישיים כוללים: שם המשפחה, השם הפרטי, הגיל, תאריך העלייה, מקום הלידה (לאשכנזים שם הקהילה במזרח אירופה ולספרדים שמות המקומות בצפון אפריקה, האימפריה העות'מנית, עירק, גרוזיה וארצות המזרח האחרות), המצב המשפחתי, השם הפרטי של בת הזוג, מספר הילדים וגילם, המקצוע והמצב הכלכלי. טור נוסף מוקדש להערות, הכוללות פרטים שלא נכנסו למדורים האחרים.

הוועדה המארגנת של הכנס החליטה לקבל על עצמה מספר פרוייקטים למיפתוח מקורות, לקראת הכנס הבינלאומי ה-24 לגניאלוגיה יהודית. אנו מקווים שמפתחות אלה יהיו תוספת חשובה למקורות הגניאלוגיים הקיימים בישראל, ובפרט בבירתה ירושלים. אני מקווה בכל לבי שסיכום זה של הפעילויות המיוחדות לקראת הכנס יעודד גניאלוגים יהודיים לבוא לירושלים ולהשתתף בכנס מעניין זה.

1. האנדרטות לקהילות שהושמדו בשואה
ההוכן על ידי אלן סטפק, חנה פורמן, רוז פלדמן ומתנדבים אחרים

האנדרטות נמצאות בדרך כלל בבתי העלמין, רבות מהן בבית העלמין בחולון, שבו הוקמו כשלוש מאות. אם כי בדרך כלל מקובצות האנדרטות במקום אחד בבית העלמין, אפשר למצוא אחדות מהן מפוזרות בכל שטחו. אנדרטות אלה מנציחות קהילה אחת או מספר קהילות, לעיתים איזור שלם או מדינה, כגון האנדרטה להונגריה שעליה חרותים השמות של כל הקהילות היהודיות שהיו קיימות במדינה זו. ניתן למצוא עליהן שמות של קהילות קטנות ביותר, שללא הזיכרון הזה היו נעלמות לחלוטין מעל דפי ההיסטוריה. אחת האנדרטות הגדולות והמרשימות ביותר היא האנדרטה לזכר קהילת וולודבה שבפולין (Wlodawa) ועיריות הסביבה, והיהודים שנרצחו במחנה המוות סוביבור. יש גם יערות שניטעו לזכר הקורבנות, וכל היער הוא אנדרטה לזכרם. יערות כאלה ניטעו לזכר קהילות בבלגיה, אסטוניה, צרפת ולטביה.

אנדרטות אלה הוקמו מתוך רגשי אהבה עמוקים לזכר בני המשפחות האהובים שניספו בשואה – קורבנות הפוגרומים שמצאו את מותם ולא זכו אפילו לקבר פשוט ביותר. רבות מהן יפות ביותר. האדריכלים שתכננו אותן הצליחו להעביר את רגשותיהם העמוקים ליצירות בלתי רגילות. המשותף לכולן הוא שבכל אחת מהן נמצא כד ובו אפר שהובא משדות הקטל ההמוני או ממחנות המוות הפזורים במזרח אירופה. באחדות מהן חרותים גם שמות הקורבנות. רוב האנדרטות מוקדשות לקהילות פולין, אוקראינה, ליטא ובלרוס.

הארגונים של יוצאי קהילות או איזורים שונים מקיימים כל שנה טקסי זיכרון לקהילותיהם, ליד האנדרטות השונות. אולם, מספר הניצולים שמוצאם מקהילות אלה קטן משנה לשנה בדרך הטבע, ובשנים האחרונות מתמעטים טקסים אלה יותר ויותר.

פרוייקט זה, בצורת בסיס נתונים בר חיפוש, יפורסם בתקליטור הכנס ויהיה מוכן ביולי 2004.

3. חלקת מחוקק – תרגום ומפתוח של 8,000 כתובות על מצבות בבית העלמין בהר הזיתים בירושלים, מהתקופה שבין 1740 ו-1906 הוכן על ידי מטילדה טג'ר

חלקת מחוקק (דברים ל"ג, כ"א) הוא שמש של ארבע חוברות שפורסמו בירושלים בין השנים 1906 – 1913 על ידי ר' אשר לייב בריסק, תלמיד ישיבה. בשנת 1913 נכרכו חוברות אלה לכרך אחד, שהכיל את כתובות המצבות של 8,000 קברים בהר הזיתים בירושלים, בית העלמין היהודי העתיק ביותר בעולם. החומר הזה במלואו תורגם, שוכתב לאותיות לטיניות, מופתח ומוחשב בבסיס נתונים בר חיפוש, שיפורסם בתקליטור.

שמונת אלפים הכתובות מכסות, כאמור, את התקופה שבין 1740 ו-1906, והן ממוינות לפי גושים ושוורות. חלקות אחדות שמוורות לקברי תלמידי חכמים. הכתובות כוללות שמות של אנשים, נשים וילדים, מהם 1,500 שמות ספרדים ו-6,500 שמות אשכנזים. נוסף לשם המשפחה, השם הפרטי, השם הפרטי של האב, תאריך הפטירה ותאריך הקבורה, כולל בסיס נתונים זה גם את ארץ המוצא או מקום הלידה – בהם קהילות האימפריה העות'מנית וצפון אפריקה לגבי היהודים הספרדים וקהילות מזרח אירופה לגבי האשכנזים.

4. מפתח השמות שנחקרו על ידי ד"ר פאול יעקובי, המוזכרים במונוגרפיות הרבות שפורסמו על ידי המחבר הוכן על ידי ד"ר חגן רפפורט, גב' אסתר רמון וד"ר יהודה קלוזנר

המרכז הבינלאומי לגניאלוגיה יהודית לזכרו של ד"ר פאול יעקובי מהווה כיום חלק מבית הספרים הלאומי והאוניברסיטאי בירושלים.

המרכז מכיל את המונוגרפיות המודפסות וכן כתבי יד רבים של ד"ר יעקובי, המייצגים כחמישים שנה של מחקר גניאלוגי והיסטורי. נמצאות במרכז גם עבודות של מחברים אחרים, שהתמחו בגניאלוגיה של כל אזורי העולם האשכנזי. הספרייה העשירה של ד"ר יעקובי, שרבים מהספרים שבה עוסקים בגניאלוגיה, מהווה גם היא חלק מהמרכז. המרכז הוקם כדי לאפשר לציבור הרחב גישה לאוספי ד"ר יעקובי, לעודד את העניין במחקר גניאלוגי והיסטורי בסביבה אוניברסיטאית ולקדם תוכניות לימודים בנושא זה בבתי הספר היסודיים והתיכוניים.

מטרת הפרוייקט הנוכחי היא למפתח את כל השמות המופיעים ב-400 עצי המשפחה שהוכנו ופורסמו על ידי ד"ר יעקובי. המפתח יאפשר גישה ישירה למונוגרפיות חשובות אלה.

5. עדכון רשימת הארכיונים בישראל המכילים מסמכים הקשורים לגניאלוגיה

הוכן על ידי מרים הרינגמן ומתנדבים אחרים.

עברו עשר שנים מאז פורסם הספר *A Guide to Jewish Genealogical Research in Israel* מאת סליאן אמדור זק (Sallyann Amdur Sack) והחברה הגניאלוגית הישראלית. עדכון מסמך זה הוא צורך דחוף לאלה המעוניינים להעמיק את מחקרם הגניאלוגי בישראל. למטרה זו הוקמה ועדת מתנדבים, שקיבלה על עצמה לעדכן את המידע המעשי (כתובות, מספרי טלפון, אינטרנט, שעות קבלה) ולתאר את האוספים החדשים בכל ארכיון, וכמו כן לרשום את הארכיונים שלא הוזכרו בספר. כל חבר בוועדה אחראי לארכיון או למוזיאון מסוים, ועליו להציע את המקורות והאוספים החשובים ביותר למיפתוח וליצירת בסיס נתונים, לתועלת באי הכנס. העבודה מתנהלת עתה במספר ארכיונים בירושלים ומחוצה לה. כל המידע ייכלל בבסיס נתונים מיוחד.

6. מדריך למקורות גניאלוגיים ספרדיים ומזרחיים בישראל

הוכן על ידי יצחק כרם ומטילדה טג'ר

מטרת פרוייקט זה היא להביא את כל המידע המצוי בישראל על יהודים ספרדים ומזרחיים (יהודים שמוצאם בארצות ערב ובארצות מוסלמיות אחרות, וכן במזרח הרחוק).

במסגרת הפרוייקט נעשה סקר מדוקדק של מכוני המחקר, הארכיונים, הספריות, המוזיאונים, ארגוני העולים, המועצות הספרדיות, חברות קדישא, וקיבוצים ומושבים שמייסדיהם היו יהודים ספרדים או עולים מארצות המזרח.

כמו כן ייסקר החומר שבארכיונים הבאים, המכילים מסמכים הנוגעים ליהודים ספרדים ומזרחיים: בית הספרים הלאומי והאוניברסיטאי, ספריית יד בן צבי, הארכיון המרכזי לתולדות העם היהודי, ארכיון העיר ירושלים, יד טבנקין והמרכז לחקר יהדות איטליה. הסקר יטפל גם בהיבטים שונים של המחקר הגניאלוגי בישראל, למשל יהודים ספרדים ומזרחיים בשואה.

המימצאים יקובצו וימויניו לפי מדינות ויקיפו את כל אגן הים התיכון, הבלקנים, בוכרה (אוזבקיסטן), גרוזיה, אפגניסטן, אירן, הודו, צפון אירופה ואיזור האיים הקאריביים. כדי להקל על החוקרים את עבודתם, יוספו רשימות של אותיות האלפבית בעברית, ערבית, תורכית עות'מנית, יוונית, קירילית, יהודית-ערבית ויהודית-ספרדית. מפתח כללי יסייע לחוקר למצוא בקלות את אשר הוא מחפש. פרוייקט חדשני זה יספק חומר נוסף לזה הקיים בספרים, מאמרים, קבוצות דיון ואתרי אינטרנט.

7. מפתח לארכיונים משפחתיים ופרטיים, הנמצאים בארכיון המרכזי לתולדות העם היהודי בירושלים

הוכן על ידי סוזאן סולומון ומטילדה טג'ר

פרוייקט זה הינו תוצאת ניתוח מפורט של אוספים שונים שבארכיון המרכזי, שבוצע על ידי "ועדת הארכיונים" הנזכרת לעיל.

בארכיון המרכזי לתולדות העם היהודי מצויים כאלפיים ארכיונים פרטיים וארכיוני משפחות. המפתח המפורט והממוחשב של אוסף עשיר זה יספק את כל המידע הגניאלוגי החשוב כגון שמות משפחה, שמות פרטיים, מקומות מוצא, התקופה, סוג הארכיון – כולל עצי משפחה – שפת המסמכים וכו'. גם מפתח זה יועלה על תקליטור.

לסיכום

בפרוייקטים אלה השתתפו מתנדבים רבים, חברי החברה הגניאלוגית הישראלית, המסירים בכל הארץ כדי לצלם את האנדרטות בבתי העלמין, או כדי לגלות

את הארכיונים שעדיין לא מופתחו. בשעות שהם אינם מקדישים לשיטוט בארץ וחיפוש אחר מקורות חדשים, הם יושבים על יד מחשביהם ועוסקים ברישום ומיפתוח. כל זאת במטרה אחת: להבטיח את הצלחת הכנס. השתתפות ערה בכנס תהיה הדרך הטובה ביותר להודות להם.

אתר האינטרנט של הכנס הוא
www.ortra.com/jgen2004

מטילדה טג'ר היא בעלת תואר MA במדעי הספרנות והמידע מהאוניברסיטה העברית בירושלים, ועוסקת בגניאלוגיה מאז 1986. זה מספר שנים היא מתמחה בגניאלוגיה של הספרדים ועוסקת בבניית אמצעי מחקר עבור תפוצה זאת. עבודותיה האחרונות נמצאות באתר האינטרנט:

www.sephardicstudies.org/entrance.html

חלקת	שורה ב'נ'	מחוקק
(יח) שדה רי סיסה פראנק	(1) חלק	חלק
(יט) בלא סנכה	(2) חלק (זמ)	(2) חלק (זמ)
(כ) חלק, (זמ)	(3) חלק	חלק
(כא) פייס אל' רחמים יצחק סאיוקה	(4) חלק	חלק
(כב) חלק	(5) חלק	חלק
(כג) יונתן בן פשה הכהן	(6) חלק	חלק
(כד) לאה אשת יונתן הכהן	(7) חלק	חלק
שורה ג' (מרחמה)	(8) חלק	חלק
(א) חלק	(9) חלק	חלק
(ב) טק	(10) חלק	חלק
האשה קארין אסתר די אספר נע חם אי אלול תרנ"ד	(11) חלק	חלק
(ג) רונה די פרים	(12) חלק	חלק
(ד) חלק	(13) חלק	חלק
(ה) קברי אשר כרייה לי אנה זעירא נסים ליאן הלוי חי' קשמא	(14) חלק	חלק
(ו) שלמה נסים כלב	(15) חלק	חלק
(ז) בילייה די כלב	(16) חלק	חלק
(ח) בוליסת אלם אברהם פינרה נע יום בו חשון תרנ"ה	(17) חלק	חלק
נ'אמאקאלי (זום)	(18) חלק	חלק
(ט) בת שבע די פיז	(19) חלק	חלק
(י) חלק	(20) חלק	חלק
(יא) חלק	(21) חלק	חלק
(יב) חלק	(22) חלק	חלק
(יג) חלק	(23) חלק	חלק
(יד) חלק	(24) חלק	חלק
(יז) חלק	(25) חלק	חלק
(יח) חלק	(26) חלק	חלק
(יט) חלק	(27) חלק	חלק
(כ) חלק	(28) חלק	חלק
(כא) חלק	(29) חלק	חלק
(כב) חלק	(30) חלק	חלק
(כג) חלק	(31) חלק	חלק
(כד) חלק	(32) חלק	חלק
(כה) חלק	(33) חלק	חלק
(כו) חלק	(34) חלק	חלק
(כז) חלק	(35) חלק	חלק
(כח) חלק	(36) חלק	חלק
(כט) חלק	(37) חלק	חלק
(ל) חלק	(38) חלק	חלק
(לא) חלק	(39) חלק	חלק
(לב) חלק	(40) חלק	חלק
(לג) חלק	(41) חלק	חלק
(לד) חלק	(42) חלק	חלק
(לה) חלק	(43) חלק	חלק
(לו) חלק	(44) חלק	חלק
(לז) חלק	(45) חלק	חלק
(לח) חלק	(46) חלק	חלק
(לט) חלק	(47) חלק	חלק
(לך) חלק	(48) חלק	חלק
(לכ) חלק	(49) חלק	חלק
(לד) חלק	(50) חלק	חלק
(לה) חלק	(51) חלק	חלק
(לו) חלק	(52) חלק	חלק
(לז) חלק	(53) חלק	חלק
(לח) חלק	(54) חלק	חלק
(לט) חלק	(55) חלק	חלק
(לך) חלק	(56) חלק	חלק
(לכ) חלק	(57) חלק	חלק
(לד) חלק	(58) חלק	חלק
(לה) חלק	(59) חלק	חלק
(לו) חלק	(60) חלק	חלק
(לז) חלק	(61) חלק	חלק
(לח) חלק	(62) חלק	חלק
(לט) חלק	(63) חלק	חלק
(לך) חלק	(64) חלק	חלק
(לכ) חלק	(65) חלק	חלק
(לד) חלק	(66) חלק	חלק
(לה) חלק	(67) חלק	חלק
(לו) חלק	(68) חלק	חלק
(לז) חלק	(69) חלק	חלק
(לח) חלק	(70) חלק	חלק
(לט) חלק	(71) חלק	חלק
(לך) חלק	(72) חלק	חלק
(לכ) חלק	(73) חלק	חלק
(לד) חלק	(74) חלק	חלק
(לה) חלק	(75) חלק	חלק
(לו) חלק	(76) חלק	חלק
(לז) חלק	(77) חלק	חלק
(לח) חלק	(78) חלק	חלק
(לט) חלק	(79) חלק	חלק
(לך) חלק	(80) חלק	חלק
(לכ) חלק	(81) חלק	חלק
(לד) חלק	(82) חלק	חלק
(לה) חלק	(83) חלק	חלק
(לו) חלק	(84) חלק	חלק
(לז) חלק	(85) חלק	חלק
(לח) חלק	(86) חלק	חלק
(לט) חלק	(87) חלק	חלק
(לך) חלק	(88) חלק	חלק
(לכ) חלק	(89) חלק	חלק
(לד) חלק	(90) חלק	חלק
(לה) חלק	(91) חלק	חלק
(לו) חלק	(92) חלק	חלק
(לז) חלק	(93) חלק	חלק
(לח) חלק	(94) חלק	חלק
(לט) חלק	(95) חלק	חלק
(לך) חלק	(96) חלק	חלק
(לכ) חלק	(97) חלק	חלק
(לד) חלק	(98) חלק	חלק
(לה) חלק	(99) חלק	חלק
(לו) חלק	(100) חלק	חלק

מיפקדי האוכלוסין בארץ ישראל בשלהי המאה ה-19 והמאה ה-20 שמואל שמיר

קטלוג ספרי הנפוס

א. 101 ספרים מוקדמים, ובהם ספירת התושבים, מכילים את הפרטים הבאים: שם העיר, היישוב, הכפר או הפרבר, הרובע, שם ראש המשפחה, מקצועו, הדת שאליה הוא משתייך, שנת הלידה וכן פרטי יתר בני המשפחה.

ב. 225 ספרי יסוד מכילים רשימות מלאות ביותר של טפסי המיפקדים מאז 1905. כנראה שהם הכילו העתקים של טפסים קודמים למיפקד זה. הרישום נעשה בדף רחב, כדי שיהיה אפשר להוסיף בשוליו פרטים על הילדים שנולדו, אנשים שנוספו באותה חצר, וכן חצרות נוספות או בתים שנבנו לאחר המיפקד.

ג. 38 ספרים מכילים פרטים על לידות, פטירות, נישואין וגירושין. הפרטים בספרים אלה נרשמו לפי התאריך שבו נמסרו ההודעות במשרד הרישום בנפה, ולא לפי תאריך האירוע עצמו. בספר הלידות מופיע בדרך כלל רק שם המשפחה ולא שם הילוד.

ד. ספרים אחרים מכילים רשימת יוצאי צבא, רשימות תושבים זרים וכן ספרי המוכתרים שלא מולאו לפי טפסים של רשימות המיפקדים.

מיפקד תושבי ארץ ישראל היהודים

בחדשים אדר - תמוז תרע"ו (מרץ-יולי 1916) נערך מיפקד על ידי ועד הסיוע האמריקאי במשרד הארצישראלי של ההסתדרות הציונית החדשה. מיפקד זה נערך לצורך מינהלי, כדי לחלק את העזרה בפרודוקטים ובכסף שהגיעה מארצות הברית במאי 1915. בירושלים נמנו כ-50,000 נפש: 24,445 אשכנזים, 22,207 ספרדים ו-3,340 תימנים. פרטים על המיפקד והחלוקה ניתן לראות בספרו של העיתונאי אברהם אלמליח **ארץ ישראל וסוריה בזמן מלחמת העולם**, כרך שני, ע' 166. לעומת זאת, כתב ד' גורביץ כי במיפקד זה מנתה האוכלוסיה היהודית בירושלים 26,605 איש (ר' חוברת א', **ספירת יהודי א"י ביהודה, שומרון והגליל** מאת ד' גורביץ, וכן The Population of Jerusalem 1940 p. 14).

מיפקד זה, שהיה מעין מירשם התושבים היהודים בארץ באותו זמן, מוזכר גם בספרו של שמואל מושיוף (מי שהיה מזכיר ועד הסיוע והחלוקה שבראשה עמד דוד ילין) **בתוככי ירושלים**, ע' 48-53.

המחלקה לסטטיסטיקה ואינפורמציה שהקים "ועד הצירים" בינואר 1920 המשיכה את עיבוד החומר הסטטיסטי (ר' סקירת פעילות ועד הצירים לארץ ישראל, תרפ"א, ע' 27).

כלים חשובים למחקר הגניאלוגי הם מרשמי התושבים והמיפקדים השונים. להלן מיפקדי התושבים שנערכו בזמנים שונים בשלהי תקופת שלטון העות'מנים בארץ ישראל, בתקופת המנדט הבריטי ובמדינת ישראל.

סוף תקופת השלטון העות'מני

ספרי נפוס (ספרי נפשות)

ספרים אלה מכילים את מיפקדי האוכלוסין שנערכו בארץ ישראל בשנים 1875-1918, והם כתובים בתורכית באותיות ערביות. יחד עם ספרי המוכתרים, רשימות הקונסולים, ורשימות בית הדין השרעי בירושלים והכנסיות הנוצריות, הם מאפשרים לנו למצוא פרטים אישיים על תושבי הארץ ב-45 השנים שקדמו לממשלת המנדט. סקר על מיפקדים אלה נעשה על ידי יונתן פייגיס, בהוצאה לאור של ארכיון המדינה בשנת 1977. הוא מצוין כי המיפקדים העות'מנים וספרי הנפוס הם אחד המקורות החשובים ביותר בנושאי הדמוגרפיה והכלכלה, ולהבנת מציאות החיים בארץ ישראל בתקופה ההיא. 463 ספרי הנפוס נמצאים בגנוז המדינה, והם פתוחים לעיון הציבור במיקרופילם.

ספרים אלה מכילים אינפורמציה עשירה ומדויקת ביותר: רשימות נישואין, גירושין, שינויי כתובת, רשימות יוצאי צבא, פרטים על התושבים המקומיים והזרים וכתובותיהם בחו"ל, וכן השתייכותם הדתית, העדתית והמוסדית. הספרים מסודרים לפי מקומות, נפות, מחוזות, ערים, כפרים, פרברים, ולפי העדות. בחלקם, ובמיוחד בירושלים, יש גם חלוקה לאשכנזים ולספרדים, ולפעמים אף הבחנה בין חסידים ופרושים.

המיפקדים הרשומים בספרי הנפוס

בשנת 1884 נערך המיפקד בירושלים רק בעיר העתיקה, לרבות הר-ציון. התושבים המוסלמים נרשמו בו לפי רבעים, היהודים והנוצרים לפי עדות בלבד. מיפקדים אחרים נעשו על ידי השלטון העות'מני בשנים 1905, 1911, 1912, 1915. הטוב ביניהם, אף על פי שהוא חלקי, הוא משנת 1905, משום כמות החומר הרב שהוא מכיל והדיוק שבו. הוא הושלם בעזרת מיפקדים נוספים מהשנים 1911 ו-1912. בשנת 1915 נערך המיפקד בעיר החדשה ובקרב יהודים בלבד, והוא קשור לקריאת המנהיגים היהודים להתאזרחות עות'מנית. כפי שצוין לעיל, ספרים אלה טובים במיוחד בכל הנוגע לדמוגרפיה ולכלכלה.

מיפקדי האוכלוסין בתקופת המנדט הבריטי

המיפקד הראשון נערך ב-22 באוקטובר 1922. המיפקד נמשך 6 ימים והקיף 757,206 תושבים. מספר זה תוקן על ידי פרופ' רוברטו בקי ל-763,600 נפש, בספרו *The Population of Israel, 1977*, עמוד 366.

לפי התנאי שהציב הוועד הפועל הערבי לפני קיום המיפקד, נמנו גם תושבי ארץ ישראל ששהו ביום המיפקד בחוץ לארץ. נמנו 757,182 נפש. 11% מבין הנפקדים, דהיינו 83,800 איש, היו יהודים.

זה היה מיפקד דה פקטו, תמציתי ופרימיטיבי, ונעשתה בו ספירת כל האוכלוסיה, כולל אנשי צבא ונתינים זרים. עיקר מטרתו היתה לקבוע את ההרכב העדתי של תושבי ארץ ישראל לקראת הבחירות למועצה המחוקקת, שהובטח להקימה על פי ההשתייכות לעדות. מאחר שהערבים החרימו את הבחירות למועצה המחוקקת, בוטל הרעיון על ידי ממשלת המנדט ובמקומו הוחלט להקים מועצה ארץ ישראלית שחבריה יהיו ממונים על ידי הממשלה.

מיפקד זה נערך בפיקוחו של J. B. Baron, מי שהיה מנהל המכס והמסחר. את הדו"ח שלו הוא פרסם בשם *Palestine Report and General Abstract of the Census of 1922. Jerusalem, 1923*. מיפקד זה היה, במידת מה, מבצע חפזי וללא הכנה יסודית (ר' ע. שמלץ, קתדרה 36 ע' 133).

מיפקד אוכלוסין שני בא"י המנדטורית נערך ב-18 בנובמבר 1931. במיפקד זה נמנו בארץ 1,035,154 נפשות, מהם 175,606 יהודים (כ-17% מכלל התושבים), 759,952 מוסלמים, 90,607 נוצרים ו-9,589 אחרים.

מקובל לחשוב שמפקד זה היה מהימן וללא טעויות משמעותיות. ערך אותו C. Mills והדו"ח שלו היה *Census of Palestine 1931, Population of Towns and Villages and Administration Areas. Jerusalem, 1932*.

הפנקסים וגיליונות המיפקדים של 1922 ו-1931 אוחסנו בספריית המחלקה לסטטיסטיקה. ספרייה זו היתה בזמן מלחמת העצמאות באיזור קרבות והועברה למקום מבטחים תחת מטר יריות. החומר נערם בשקים וכנראה שנזרק לאחד החדרים של הספרייה הנוכחית של הלשכה לסטטיסטיקה ומונח שם בלי סדר או שמירה. ספק אם ניתן לעיין בחומר ולהיעזר בו.

מיפקד הבוגרים היהודים של כנסת ישראל – מיפקד אוכלוסים יהודים מתנדבים לשרות המולדת – נעשה על ידי היישוב היהודי ב-12 בספטמבר 1939, והתפקדו בו 136,000 יהודים.

רשימות מיפקד זה נמצאות בארכיון הציוני המרכזי ומסומן J/4. בירושלים נערך המיפקד לפי שכונות ורחובות.

רשימת הבוגרים של כנסת ישראל בשנת 1942, לפי אלף-בית, נמצאת בארכיון הציוני ומסומנת J1/2332. הישוב היהודי מנה אז 475,000 נפש. יהודי ירושלים מנו 75,150 + 5,700 אנשי אגודת ישראל, סה"כ 80,850 נפש, שהם 61% מן האוכלוסיה הכללית בירושלים.

מיפקדי האוכלוסין במדינת ישראל

במדינת ישראל נתקיימו עד עכשיו מיפקדים אחת ל-10 שנים בקרוב.

ב-8 בנובמבר 1948 נערך רישום מינהלי של אוכלוסיית מדינת ישראל, לצורך הקמת מירשם תושבים. רישום זה נערך בשיתוף עם הלשכה לסטטיסטיקה. תוצאת המיפקד היתה 782,000 נפש, 713,000 יהודים ו-69,000 ערבים (לפי האנציקלופדיה העברית התוצאה היתה 716,678 נפש).

בעקבות מיפקד זה הוכנה רשימת הבוחרים לכנסת הראשונה והוצאו פנקסי זיהוי. הרישום כלל שם משפחה ושם פרטי, פרטים על ההורים והילדים, תאריך ומקום הלידות והפטירות, מין, מצב משפחתי, יום העליה וההתיישבות במקום המגורים, אזרחות, לאום ודת, שפת הדיבור, ידיעת קרוא וכתוב, המקצוע, כחובת הבית והעבודה, נישואין וגירושין, פרטי אימוץ ואפטרופסות, ויציאה משטח המדינה. ראה רישום התושבים 8.11.1948. כרך שני פרק ה' שיצא עך ידי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

ניתוח העליה ההמונית לישראל בשנים 1948-1953, ממדיה והשפעותיה על אוכלוסיית ישראל נעשה על ידי משה סיקרון.

מיפקד אוכלוסין שני במדינת ישראל נערך ב-21 במאי 1961. מיפקד זה נערך על פי חוק מירשם האוכלוסין, ונמנו בו 2,234,200 תושבים, מהם 1,981,700 יהודים, 174,900 מוסלמים, 51,300 נוצרים, 26,340 זרזוים. נתוני המיפקד שימשו גם לעדכון הכתובות של התושבים בכרטיס התושבים. גליונות אינדיבידואלים של מיפקד זה מצויים בגנזך המדינה.

בשני המיפקדים נקבע כי הפרטים שבמיפקד יהיו חסויים, פרט לשד הפנים, שר הבטחון, היועץ המשפטי, המפקח הכללי של המשטרה, רושם הנישואין ומי שבית המשפט או בית הדין הסמיכו, במגבלות שנקבעו שם.

המנדט 1918 עד 1990. המזרח החדש, תשנ"ב.
ל"ה: עמ' 6-43.

מאגרי מידע

במאגרי מידע שונים נמצא חומר עזר רב המאפשר להצליב מידע ולקבל מידע נוסף על פרטים לא חסויים שבמפקדים.

מקורות פתוחים לכול, ללא הגבלות:

פנקס בוחרים לכנסת, לעיריות, למועצות מקומיות ולועדי קבילות. פנקסים אלה מכילים מידע מצומצם ומוגבל כגון גיל, מגורים ואזרחות. ניתן להצליב את המידע שבפנקסים אלה על פי מספרי תעודות זהות ו/או כתובות של מתפקדים. פנקסים אלה מאוכסנים בארכיונים של העיריות והמועצות המקומיות.

פנקסי רישום מקרקעין. בפנקסים אלה מצוי מידע על זכויות קניין אדם במקרקעין, והוא מוגבל לרכוש מסוים או לאדם מסוים, בכל הנוגע למקרקעין. המידע מתקבל מרישום מספרי המקרקעין שבהם מצוינים הגוש והחלקה ומתייחסים לאדם מסוים.

מדריכי טלפון. ספרי הטלפון מכילים מידע על המנויים של טלפון, כתובותיהם, ומספרי הטלפון בהם ניתן להשיגם. לעתים המידע על מנויי טלפון מסוימים הוא חסוי, ואז שמם אינו מצוי בספרי הטלפון.

ספרי "מי ומי". ספרים אלה מתפרסמים אחת לשנה, ויש בהם מידע מקורי, לרוב בדוק, על האיש ובני משפחתו ופועלו. המידע בספרים אלה מוגבל לאנשים הנחשבים בעלי מעמד או ייחוס, וכן למי שמעוניין להתבלט בעיני החברה. המידע בספרים אלה הוא לרוב אמין, וההנחה היא שהוא נבדק על ידי בעל הדבר. לעתים יש בהם גזמה והתפארות מיותרת. הספרים האלה נמצאים לעיון בשירות הביבליוגרפי של בית הספרים הלאומי והאוניברסיטאי בגבעת רם, ירושלים, וכמו כן בספריות האוניברסיטאיות ברחבי הארץ.

ספרי חברות הקדישא. ספרים אלה מכילים מידע על נפטרים. ספרים של חברות ותיקות מכילים מידע מלפני כ-150 שנה. לפעמים הם כוללים מידע על קרובי משפחה וצאצאים וכתובות של מי שטיפל בהבאתם לקבורה.

מידע בתקשורת. זהו מידע שעיתונאים פרסמו בדפוס או באמצעי תקשורת אחרים. מידע זה טעון בדיקה וביקורת לאמינותו. הוא מוגבל לרוב לסנסציות אישיות ולעניינים פוליטיים או פליליים, או עניינים חריגים אחרים בענייני יום יום. גם מידע זה הוא כלי עזר

בתקנות בדבר קבלת פרטי רישום של נרשם משנת תשל"ה נקבע כי אדם **שיש לו ענין לכאורה** רשאי לקבל ידיעה על פרטי הרישום הבאים: שמות ההורים, מקום לידה, מצב משפחתי, מין, לאום, תאריך כניסה לישראל ומספר הזהות, וכן תעודת לידה, תמצית רישום ותעודת פטירה.

מיפקד שלישי נערך ב-22 במאי 1972. נמנו בו 3,225,000 נפש, מהם 2,752,700 יהודים ו-472,300 לא יהודים.

מיפקד רביעי נערך ב-4 ביוני 1983. נימנו בו 4,037,600 נפש, מהם 3,349,900 יהודים שהם 83%, ו-687,600 לא יהודים שהם 17%. בירושלים נימנו 428,600 נפש שהם 10.6% מכלל האוכלוסייה.

מיפקד חמישי נערך ב-5 בנובמבר 1995. נמנו בו 5,612,300 נפש, מהם 4,522,300 יהודים (80.6%), ו-1,090,000 לא יהודים (19.4%). בירושלים נמנו 602,700, מהם 420,900 יהודים (69.82%) ו-181,800 לא יהודים (30.2%).

מיפקד אוכלוסין ביהודה ושומרון, עזה וצפון סיני נערך על ידי הממשל הצבאי בספטמבר 1967 ונמנו בו כ"ש 600,000 איש, ובחבל עזה וצפון סיני 38,000 איש. במזרח ירושלים נתפקדו אז 68,600 איש, לא יהודים. המיפקד נערך בהנהלת פרופ' בקי, גב' אבן טוב, ר. בר און, רוטר, וד"ר שמלץ. במיפקד בשטח המסופח לישראל העניקה ישראל מעמד של תושב קבע למי שעמד בשני התנאים הבאים: (1) נוכחות פיזית בשטח המסופח בשעת המיפקד. (2) היה תושב בשטח. במיפקד זה נמנו כ"ש 598,637 נפש, בצפון סיני 33,441, בעזה 356,261 נפש, וברמת הגולן 6,396, סה"כ 994,735 נפש. במיפקד זה לא נמנו בין תושבי הקבע אנשי מזרח ירושלים אשר שהו זמנית מחוץ לשטח המסופח.

מיפקדי אוכלוסים בירושלים המזרחית בתקופת שלטון הממלכה ההאשמית

מיפקדי אוכלוסים בירושלים המזרחית בתקופת שלטון הממלכה ההאשמית נעשו באוגוסט-ספטמבר 1952 וב-1961. במיפקד מנובמבר 1961 נמנו בירושלים המזרחית, בגבולותיה דאז ותחת שלטון ירדן, 75,000 נפשות, מהם 54,081 מוסלמים, 10,795 נוצרים ו-981 קבוצת בני דתות אחרות, וכן 96 יהודים בשטח האוניברסיטה העברית (הכול כמובן במסגרת הגיאוגרפית-פוליטית כפי שהיתה אז). פרטים על מיפקדים אלה ניתן למצוא ברשימתו של ע. שמלץ **האוכלוסייה הערבית בירושלים מאז תקופת**

שניתן להצליבו עם מקורות אחרים. המידע הזה נמצא בארכיוני העיתונים היומיים כגון "הארץ", "מעריב", ידיעות אחרונות" וה"גרזולם פוסט".

יש לבחון את נושא מאגרי מידע על פי הוראות *חוק הגנת הפרטיות*.

חוק הגנת הפרטיות התשמ"א 1981. חוק זה חולל רפורמה בנושא הסודיות. הוא בא להסדיר את האיסורים וההגבלות על שימוש במידע שנשאב ממאגר מידע באמצעות: בילוש, האזנת סתר, צילום, העתקת מכתב או כתב, וכן שימוש בשם אדם וכינויו, תמונתו או קולו, שימוש בידיעה על עניינים פרטיים של אדם, פדסום או מסירת דבר שהושג בפגיעה בפרטיות, ופרסום עניין הנוגע לצנעת חייו האישיים של אדם, מצב בריאותו, מצבו הכלכלי, הכשרתו המקצועית, דעותיו ואמונתו.

בחוק נקבע שרשם מאגרי המידע ינהל פנקס מאגרי מידע, וכל אדם זכאי לעיין במידע על עצמו. כמו כן רשאי לעיין במידע זה בא כוחו, שהרשהו בכתב, או אפטרופוסו.

ניתן לשאוב מידע מגופים ציבוריים, במסגרת התנאים שנקבעו בחוק הגנת הפרטיות, אם המידע לא חסוי על פי חוק או על פי עקרונות של אתיקה מקצועית.

חוק חופש המידע השנ"ח 1998. חוק זה מסדיר את הגישה למידע שמצוי בידי רשויות ציבוריות, ומטרתו לעגן בחקיקה את הזכות של כל אזרח לקבל מידע המצוי ברשות הציבור, במישור הממלכתי והמוניציפלי והתאגידים שבשליטתם. המידע יכול להיות כתוב,

מוקלט, מוסרט, מצולם או ממוחשב, והוא נוגע לפעילותה ותחומי אחריותה של כל רשות, תפקידיה וסמכויותיה. החוק אוסר על רשות ציבורית למסור מידע מסווג המפורט שם. החוק אינו חל על הרשות המחוקקת, הרשות המבצעת והרשות השופטת.

לסיכום נציין שחוקר הגניאלוגיה יכול לקבל מידע מהמפקדים למיניהם אם הוא מציג הסכמה בכתב של האיש שלגביו מתבקש המידע או אם הוא קיבל את המידע ממקור אחר. לגבי אדם שנפטר, ההסכמה בכתב צריכה להינתן על ידי קרוביו.

ראה עוד:

Great Britain. Military Hand Book on Palestine. Cairo, 1910.

Great Britain. Government of Palestine. Village Statistics, 1938, Jerusalem, 1938.

Great Britain. Government of Palestine. Village Statistics, 1945. Jerusalem, 1945.

שמואל שמיר (מזרחי), יליד ירושלים (1923), הוא בוגר המחזור הראשון של הפקולטה למשפטים באוניברסיטה העברית. משפטן פעיל, בעל תחביבים רבים, וביניהם גניאלוגיה. מושך בעט סופרים, ורשימותיו התפרסמו בעיתונים *הארץ*, *דבר*, *הבוקר*, *ידיעות אחרונות*, *עת-מול*, *במערכה*, *קרקע*, *לבית-אבותם* ועוד. חשף וחקר את שורשי משפחתו בירושלים מאז 1643 ועד היום. הוא נשוי למרתה, ואב לאירית, יעל וצבי.

אנדרטות לקהילות שהושמדו בשואה

רוז פלדמן ואלן סטפק

מתורגם מאנגלית

העולם, הולך ומתמעט מטבע הדברים, טקסים אלה פחות שכיחים משהיו פעם.

החברה הגניאלוגית הישראלית קיבלה על עצמה לתעד אנדרטות אלה כחלק מההכנות לכנס הבין-לאומי ה-24 לגניאלוגיה יהודית, שיתקיים ביולי 2004 בירושלים. הפרוייקט הוא יוזמתה של גב' מטילדה טג'ר. השתתפו בעבודת הצילום והתיעוד רוז פלדמן, אלן סטפק, חנה פורמן ואחרים. בברלי בימן מכינה את התקליטור.

לקראת הכנס, נמצא בשלבי הכנה תקליטור המתעד פרוייקט זה, אשר יכלול צילומים שצולמו בשנה האחרונה. להפתעתנו הרבה, מספר האנדרטות הינו הרבה יותר גדול ממה ששיערנו, והן מפוזרות על פני כל המדינה. מסיבה זו היה עלינו לחלק את פרוייקט התיעוד לשלבים, והתקליטור יכלול את האנדרטות המצויות בתוך בתי העלמין השונים. את רשימת הקהילות המוזכרות ניתן יהיה למצוא באתר הכנס הפרוייקט, בשמו האנגלי [http://www.ortra.com/jgen2004/Memorials for the \(MVC\) Vanished Communities](http://www.ortra.com/jgen2004/Memorials%20for%20the%20(MVC)%20Vanished%20Communities). את התקליטור ניתן יהיה להשיג בכנס.

רוז פלדמן היא ראש צוות המחשב בפקולטה לאמנויות על שם יולנדה ודוד כ"ץ באוניברסיטת תל אביב. היא חברה בחברה הגניאלוגית הישראלית והיא שומרת את אילן המשפחה מאז שנת 1985. אילן משפחה מכיל צאצאים ובני זוג מארבע יבשות.

אלן סטפק (*Ellen Stepak*), חברה בסניף ת"א של החברה הגניאלוגית הישראלית (*IGS*), היא 34 שנים בארץ. היא חוקרת את שורשי משפחתה כ-8 שנים. היא גדלה בעיירה *Huntington* במדינת אינדיאנה, ארה"ב, ולמדה באוניברסיטת וויסקונסין. אבותיה היגרו לארה"ב מאיזור הסה-קאסל שבגרמניה, מפולין (לודג', וולדין - איזור קרמנץ, פינסק), ומקופישוק שבליטא. בחלק הפיקנטים של סיפורה: אחיה של רב-רב-סבתא שלה, שהיה ממדינת טנסי, שירת בצבא הדרום במלחמת האזרחים בארה"ב (ורב-סבא שירת במלחמת האינדיאנים).

ישראל היא מיוחדת במובנים רבים. סיפור תולדות היישוב היהודי בארץ ישראל עוסק בתקופה שלפני 2000 שנה, או, בקפיצה גדולה, בתקופה שהתחילה לפני כ-120 שנה. אך לאורך כל ההיסטוריה, לא נותקו הקשרים עם היהודים שחיו בגולה. כדוגמה בת זמננו לקשרים אלה אפשר להביא את המספר הגדול של אנדרטות לזכר קהילות שאבדו בשואה, שהוקמו במשך השנים בישראל.

האנדרטות נמצאות בדרך כלל בבתי העלמין, רבות מהן בבית העלמין בחולון, אבל אפשר למצוא אותן גם במקומות אחרים. על פי רוב הוקמה כל אנדרטה לזכר קהילה אחת שנכחדה, אך על אחדות מופיעים שמות של עיירות רבות מאזור מסוים. אחת הגדולות והמרשימות ביותר היא האנדרטה לזכר העיר וולודבה (*Wlodawa*) שבפולין (והיהודים שנרצחו במחנה הריכוז סוביבור הקרוב), ולזכר עיירות יהודיות אחרות בסביבה. בין העיירות המונצחות ישנן כאלו שכבר נשכחו, ונעלמו מעל דפי ההיסטוריה.

אנדרטות אלו הינן תוצר של אהבה. הן הוקמו כדי להנציח יקירים שנהרגו בשואה או בפעולות אנטישמיות אחרות, שאין להם ולא תהיה להם לעולם מצבה אישית אמיתית. רבות מהאנדרטות הן יפות, וניכר שהושקעה בהן הרבה מחשבה ויצירתיות. על גבי חלקן יש רשימות של שמות הנרצחים מאותו הקהילה. באנדרטות שהוקמו בתוך בתי העלמין נמצא אפר שהובא משדות הקטל או ממחנות ההשמדה. הארצות המיוצגות הן בעיקר פולין, אוקראינה, ליטא ובלרוס. חלק מהאנדרטות מייצגות מדינות שלמות, כדוגמת האנדרטה המוקדשת להונגריה, שעליה רשומים השמות של קהילות רבות. במקומות אחדים ניטעו יערות להנצחת מדינות וקהילות בארצות שונות, כגון בלגיה, צרפת והולנד, כתחליף לאנדרטות או נוסף עליהן. אפילו מרכזים קהילתיים אחדים שהוקמו בשנים הראשונות של קיום המדינה נקראו על שם קהילות שנכחדו.

ארגונים רבים של יוצאי קהילות יהודיות באירופה מקיימים טקסי זיכרון שנתיים על יד האנדרטות של קהילותיהם, אך כיום, מאחר שמספר המשתתפים הזוכרים עדיין את העיירות מהתקופה שלפני מלחמת

בתי העלמין היהודיים בירושלים*

מטילדה טג'ר

הנמצאים בידי נמסרו לי בעל פה על ידי ר' אלעזר גלבשטיין, סגן המנהל של החברה קדישא הכללית בירושלים. בית העלמין הוא בן 300-400 שנה, והקבורות האחרונות נעשו בו לפני 200 שנה. גם כאן חוללו הרבה קברים בתקופת השלטון הירדני בין 1948 ו-1967. כיום אף אחת מהחברות קדישא בירושלים אינה אחראית לתחזוקת בית העלמין הזה.

ר' גלבשטיין אמר, כי עד כמה שידוע לו, רק מר דורון הרצוג, שחקר את בית העלמין סמבוסקי באופן פרטי, ביצע סקר מפורט עליו. משיחה עם מר הרצוג, מסתבר כי בית העלמין שימש בעיקר לקבורת אנשים עניים מאוד, שלא יכלו להרשות לעצמם לשלם עבור קבורה בהר הזיתים. בשנת 1972 הוא מצא שם 214 מצבות ועליהן כתובות קצרות מאוד. על השאלה בדבר מקור השם "סמבוסקי" ענה מר הרצוג כי התשובה הסבירה ביותר היא כי השם נגזר מ"סמבוסק", שהוא מאכל יהודי מזרחי אופייני. זהו מאפה מלוח בצורת חצי סהר, ממולא בכצל מטוגן וגרגרי חומס מבושלים ומעוכים, הכול מפולפל היטב. ואומנם לבית העלמין צורה של חצי סהר...

בית העלמין סנהדריה קרוי על שם השכונה סנהדריה שבה הוא ממוקם ושנחפרו בה בזמנו מקומות הקבורה של חברי הסנהדרין. בית העלמין היה בקצה השכונה, קרוב ביותר לגבול עם חלק העיר שהיה תחת השלטון הירדני. כיום השכונה רחוקה מהגבול, וסביבה השכונות החדשות רמות אשכול, מעלות דפנה ושמואל הנביא. בית העלמין נפתח בשנת 1948 בתחילת מלחמת העצמאות, כאשר מסעות ההלוויה להר הזיתים נעשו מסוכנים מדי, מאחר שהערבים ירו בכל מי שעבר בדרך.

הראשונים שנקברו שם היו 42 הקורבנות של מכונת התופת שהתפוצצה ברחוב בן יהודה, כיום המדרחוב. חיילים שנפלו בחזית ירושלים נקברו גם הם שם. היום ניתן למצוא שם את קבריהם של כמה אישים ישראלים. בית העלמין כמעט מלא. החברה קדישא לקהילת ירושלים מטפלת בתחזוקת בית עלמין זה. כל הנתונים שבו ממוחשבים.

בית העלמין שייך באדר (או גבעת רם) ממוקם סמוך לבניינים החדשים של בית המשפט העליון ובניין משרד החוץ, במרכז העיר. גם בית עלמין זה נפתח ב-1948, כאשר גם הקבורה בסנהדריה נעשתה מסוכנת בגלל ההפגזות הכבדות מאזור הר הצופים. בית עלמין זה מכיל כ-2,000 מצבות.

כאשר הוקם בית העלמין הצבאי בהר הרצל, כל החיילים שנקברו בשייך באדר הועברו לבית העלמין החדש, חוץ מאלה שהמשפחות התנגדו לפתיחת

עוד מימי קדם, נהגו בני אדם לבהור מקום מחוץ לכפר או ליישוב כדי לקבור את מתייהם סמוך אלה לאלה. כך התחילו להיווצר בתי העלמין.

לאורך ההיסטוריה חיו יהודים בארץ ישראל, ובמיוחד בירושלים, המרכז הרוחני של העם היהודי. במשך הזמן נהייתה העיר קדושה גם לנוצרים ולמוסלמים. מספר בתי עלמין, של שלוש הדתות המונותאיסטיות, נמצאים בירושלים, כולם מחוץ לחומות העיר העתיקה. במאמר זה נתאר את בתי העלמין היהודיים בעירנו בת 3000 שנה.

בית העלמין בהר הזיתים הוא העתיק והמקודש ביותר, על המורד המערבי של הר הזיתים, מול החומה המזרחית של העיר העתיקה. נחל קידרון מפריד בין העיר ובית העלמין.

קדושתו של הר הזיתים נשמרה במשך מאות בשנים, מאחר שלפי המסורת, זה היה המקום האחרון שבו שרתה השכינה לפני שעזבה גם את המקום הזה, עם חורבן בית המקדש. על פי נבואתו של זכריה (זכריה י"ד, ד') יהיו התרחשויות אחרית הימים בהר הזיתים.

במשך עשרות דורות נבחר הר הזיתים כמקום הקבורה ליהודים בארץ ישראל וכן ליהודי הגולה שבאו למות בארץ הקודש. אחדות מהמצבות הן מתקופת המקרא – בנות 3000 שניה. הנוסע המפורסם מהמאה ה-12, בנימין מטודלה, שערך את מסעותיו בכל אגן הים התיכון ומעבר לכך, הגיע לירושלים בשנת 1173. בתיאור מפורט של מסעו הוא מספר כי הצלבנים הרסו הרבה קברים והשתמשו באבני המצבות כחומר בניין זול. המצב העגום הזה נמשך גם בדורות הבאים. זאב וילנאי מצטט מן הספר "שפת אמת" מאת ר' מ' האגס שכתב בשנת 1707 כי יהודי ירושלים היו חייבים לשלם לערבים סכומי כסף גבוהים כדי להבטיח שהם לא יפגעו במצבות שבבית העלמין בהר הזיתים.

אחרי מלחמת העצמאות ב-1948 ועד למלחמת ששת הימים ב-1967, היה הר הזיתים תחת השלטון הירדני. במשך תקופה זו, לא רק שהיהודים לא הורשו כלל לבקר את מקומות הקבורה של בני משפחותיהם, אלא שאלפי קברים נהרסו לחלוטין. לאחר מלחמת ששת הימים שוקמו רבים מהקברים והחברות קדישא שיחזרו כמה חלקות. אולם קיימת בעיה קשה בתחזוקת בית העלמין הזה, מאחר שהוא גובל עם הכפר הערבי סילוואן. הרבה מצבות שיש נשברו והרבה קברים חוללו, במיוחד בשנותיים האחרונות של עימותים קשים בין הישראלים והערבים.

בית העלמין סמבוסקי נמצא על המורד המזרחי של הר ציון, בקרבת שער ציון. לא ניתן היה להשיג כל חומר כתוב על האתר הזה. כל המידע והפרטים

קבריהם. בתשעה בספטמבר 1950 חצה את העיר מסע ההלוויה של קרוב ל-200 חיילים שנפלו בקרב, עד להר הרצל, ושם הם מצאו את מנוחתם האחרונה. חברה קדישא כללית וחברה קדישא לקהילת ירושלים אחראיות לתחזוקת בית העלמין הזה.

חלקת הקבורה שערי צדק. חלקת קבורה זו נמצאת בחצר הבניין הישן של בית החולים שערי צדק, קרוב לשוק מחנה יהודה ברחוב יפו. הוא כולל כ-70 קברים, כולם בהשגחת חברה קדישא כללית בירושלים. הקבורה הראשונה התקיימה שם ב-20 ביולי 1948 ובית העלמין היה פעיל במשך כשנתיים. מאז היו שם מעט קבורות, האחרונה בהן השנה (2003). כל הרישומים ממוחשבים ונמצאים במשרד החברה קדישא.

הר הרצל נחלק לשלושה חלקים:

קבר הרצל. תיאודור הרצל, מייסד הציונות, נפטר באוסטריה בכ' תמוז תרס"ד (1904) ונקבר בווינה. עצמותיו הועברו לירושלים בירת המדינה היהודית ב-17 באוגוסט 1949, 45 שנים לאחר מותו. קברו נמצא על פסגת הגבעה הגבוהה ביותר בירושלים (835 מ'), במערבה. שקיות מלאות עפר מכל הערים, הכפרים ומעברות העולים בארץ הובאו למקום הקבורה ובעפר שבהם כיסו את הקבר.

בהר הרצל, דרומית לקבר, קבורים גם הוריו של הרצל, יעקב וז'נט לבית דיאמנט, ואחיותיו פאולינה ולנה. כמו כן קבורים כאן המנהיג הציוני הרביזיוניסטי זאב (ולדימיר) ז'בוטינסקי, רעייתו יונה לבית גלפרין ובנם וכלתם ערי ואביבה לבית כגן.

חלקת גדולי האומה ממוקמת סמוך לקבר הרצל, בצפונה. כאן טמונים:

1. כל נשיאי המדינה ורעיותיהם, חוץ מהנשיא חיים וייצמן ורעייתו ורה רבקה לבית חצמן הקבורים בחלקה מיוחדת במכון וייצמן למדע.
2. ראשי הממשלה ורעיותיהם, חוץ מדוד בן גוריון ורעייתו פולה לבית מונבו הקבורים בשדה בוקר, ומנחם בגין ורעייתו עליזה לבית ארנולד הקבורים בבית העלמין בהר הזיתים, בחלקת לוחמי הארגון הצבאי הלאומי.
3. יושבי ראש הכנסת ורעיותיהם.

כל המצבות בחלקה זו מעוצבות בצורה אחידה, חוץ מהמצבה של ראש הממשלה יצחק רבין שנרצח ב-5 בנובמבר 1998 בתגובה אלימה להסכמי אוסלו.

בית העלמין הצבאי בהר הרצל ממוקם במורד הצפוני של הר הרצל וסמוך להר הזיכרון ב"יד ושם". הראשונים שהוטמנו שם הם חיילים שנפלו במלחמת העצמאות בקרבות ירושלים וחברון. הוקמה אנדרטה מיוחדת לחיילים שנפלו בקרבות האכזריים על העיר העתיקה בירושלים. אנדרטות אחרות הוקמו שם כגון האנדרטה לזכר המתנדבים מארץ ישראל ששירתו בצבא הבריטי במלחמת העולם השנייה או האנדרטה

לזכר קורבנות הצוללת דקר, שטבעה בים התיכון בדרכה לנמל חיפה.

כל המצבות של הקצינים והחיילים מעוצבות בצורה אחידה. בית העלמין מתוחזק על ידי המחלקה להנצחת החייל, שהיא חלק ממשרד הביטחון.

החיילים היהודים ששירתו בצבא הבריטי במלחמת העולם הראשונה ונפלו בסוף שנת 1917 בקרבות על כיבוש ארץ ישראל מידי הטורקים טמונים בחלקה מיוחדת בבית הקברות הצבאי הבריטי בהר הצופים, סמוך לבית החולים "הדסה".

הר המנוחות בגבעת שאול. זהו בית העלמין הגדול ביותר בירושלים והוא ממוקם בכניסה לעיר, על הגבעות לאורך הכביש הראשי ירושלים-תל אביב. הוא נפתח בחודש דצמבר 1951.

בירושלים מנוהלות הקבורות על ידי מספר חברות קדישא, שאחדות מהן קשורות לקהילות מסוימות כגון קהילת יוצאי בבל (עירק) או קהילת התימנים. כל חברה קדישא מורשית לקבור רק בחלקות שנקבעו מראש, בכל אחד משני בתי העלמין הפעילים: הר הזיתים והר המנוחות.

בידי החברות קדישא פנקסים שרשומים בהם הפרטים על הנפטר, הכוללים בדרך כלל שם משפחה, שם פרטי, שם האב, תאריך הפטירה/הקבורה ומספר החלקה, השורה והקבר. אחדות מהחברות קדישא שומרות את פנקסיהן למעלה ממאה שנה ורבים מהם כבר ממוחשבים או בתהליכי מיחשוב.

כל רישומי בתי העלמין הקיימים במדינה, לא רק בירושלים, כתובים בסוגי כתב שונים, כגון הכתב האשכנזי, כתב הסוליטראו הספרדי והכתב המזרחי חצי קולמוס. הצוותים של החברות קדישא מדברים בדרך כלל רק עברית, אם כי האשכנזים שביניהם מדברים גם יידיש. בקשות הקשורות בפרטים על נפטרים רצוי לכתוב בעברית, או ביידיש לאשכנזים, כי רוב חברי הצוותים של החברות קדישא אינם שולטים באנגלית.

ביבליוגרפיה

וילנאי, זאב. ירושלים בירת ישראל. ירושלים, אחיעבר, 1960.

טל-טולדאנו, יעקב. מכתב למערכת על בית העלמין שייך באדר. *שרשרת הדורות*, 2000, 14:3.

לוינון, יהושע. הר הצופים. תל אביב, מערכות, 1960. פיקהולץ, ישראל. דווח על ביקור בבית העלמין שייך באדר בירושלים. *שרשרת הדורות*, 2000, 14:2.

תודה לרב אלעזר גלבשטיין ולמר דורון הרצוג על המידע החשוב שמסרו לי.

* מאמר זה פורסם בגיליון הסתיו של *אבותינו* והוא מודפס כאן ברשותם האדיבה.

עצי משפחה וביוגרפיות – התרומה ליחיד ולחברה לקראת פעולה רחבה ושיטתית לאיסוף עצי משפחה וביוגרפיות של העם היהודי חגן רפפורט

שנאספו. גם בזאת יש תרומה נכבדה להערכת הארגון על ידי חבריו.

ז. הגדלת מספר המתעניינים ואף המשתתפים בעבודת החברות לגניאלוגיה יהודית.

מכל האמור לעיל, נגזרים מספר דרכי פעולה:

1. יש לחפש גישה אל קבוצות מאורגנות המורכבות מאוכלוסיות היעד, וכן אל ארגונים המהפשים נושא ומטרה אשר מסביבם ובאמצעותם הם יכולים להפעיל את חבריהם. ארגונים כאלה יכולים להיות ארגוני עזרה הדדית, ארגוני לאנדסמנשאפט וארגוני גימלאים.
2. עלינו לשכנע את המנהיגויות הארציות, המחוזיות והמקומיות של הארגונים בחשיבות הפעילות המוצעת ותרומתה למען הארגון וחבריו. לא פחות חשוב הוא ההסבר על ההוצאה הכספית הנמוכה של הפעילות. *
3. יש לגייס מתנדבים מתוך הארגון עצמו, להלהיב אותם בנוגע לפעילות זו ולתת להם הכנה והדרכה מעשית ומדויקת באמנות הראיון, ההאזנה והדיבור, וכן בהבנה נכונה של פרטי השאלונים הגניאלוגיים. **
4. יש לראיון, עד כמה שאפשר, את כל חברי הארגון ולהציע להם לפרט את עצי המשפחה והביוגרפיות שלהם; כאשר כל אחד מהחברים יתראיון הוא ירגיש כי הוא עצמו ומשפחתו הם חלק חשוב של הכלל.
5. התגמול למראיון, יהיה בהספקת עצי המשפחה הממוחשבים וקלטת האודיו של הביוגרפיה שלו וסיפוריו, שהוא יוכל להפיץ בין בני משפחתו אם יהיה מעוניין בכך. תגמול אפשרי נוסף, יוכל להיות פרסום ספרי "מי ומי" של הארגון והכללת עץ המשפחה והביוגרפיה שלו בתוכם.

* דחיתי עד עתה את פרסום המאמר הקצר הזה כדי לברר לעצמי אם אפשר ליישם את הרעיון וכדי להתנסות אישית בגיוס ארגונים כאלה לפעילות גניאלוגית ובהדרכת מתנדבים לפעילות כזו. פניתי, כהתחלה, אל ארגון **יד שרה**. זהו הארגון ההתנדבותי הארצי הגדול ביותר, והוא מונה מאה סניפים בכל הארץ. ארגון **יד שרה** משאיל מכשירים רפואיים הנחוצים לחולים שונים בעת מחלתם או שיקומם, לתקופות קצרות בדרך כלל, אך לעיתים גם לתקופות ארוכות יותר. בזאת נחסכות לחולה הוצאות מרובות ברכישת מכשירים רפואיים אשר אין בהם צורך עם הבראתו, או מותו, של החולה. הארגון גם מספק לבתי נצרכים ארוחות מזינות בזול. ניתנים גם שירותים אחרים, וביניהם ייעוץ משפטי חינם, שיקום לאחר תאונות, טיפולי שיניים לקשישים ועוד. הארגון קיבל לפני שנים מספר את פרס ישראל, ואף זכה לפרסום

הזנת יסוד מרכזית נמצאת בבסיס הפעולה המוצעת כאן: המבוגר והקשיש בחברה המודרנית, המקדשת את הנעורים, נתפס כמי שעבר זמנו. איש אינו נזקק לחכמתו, הנובעת מהניסיון המצטבר של מאורעות חייו, ולהבנתו הרבה שהיא תוצאה של היכולת (הבאה עם ההתנסות) ליצור סינתזה והרמוניה בין רעיונות רבים ולעיתים מנוגדים.

רבים וטובים, לרוחב כל השכבות הסוציו-אקונומיות, אינם מוצאים לעצמם עיסוק לאחר שיצאו לגימלאות, אם במסגרת פעילות התנדבותית ואם במסגרת אישית או משפחתית. אצל אנשים כאלה נוצרת לעתים ההרגשה "אין עוד צורך בי", "אינני חשוב עוד", "איש אינו נדרש עוד לנסיוני והבנתי". התוצאה, לעתים, היא מחשבות כמו "מה עוד נותר לי בחיים" ולפעמים "לשם מה להמשיך לחיות?"

אפשר לפנות אל בני אדם אלה, ובאמצעות ראיון אישי לעניין אותם בחקר משפחתם, בהכנת עצי המשפחה שלהם ובסיפורם האישי והמשפחתי. פנייה כזאת יכולה להניב מספר תוצאות ברוכות.

א. השפעה פסיכותרפויטית חיובית אצל המראיון, מעין: "הנה אני חשוב למישהו, וייתכן שגם למשפחתי המורחבת יהיה חשוב לדעת מי הייתי ומה עשיתי, ומי היו ומה עשו קודמי במשפחה"; "הם מעוניינים ללמוד מפעולתי ומניסיוןי חיי".

ב. חיזוק הלכידות המשפחתית, כתוצאה מהעברת עצי המשפחה והראיונות המוקלטים אל בני המשפחה המורחבת של המראיון, אם רצונם בכך. עובדה זו יכולה להביא בעקבותיה עניין מחודש בלימוד ההיסטוריה המשפחתית, והערכה רבה לבני המשפחה שהתנסו בקשיים והצליחו להתגבר עליהם, ואף לגאווה מחודשת בהשגיהם של בני המשפחה המורחבת.

ג. חיזוק הקשר בין הדורות באמצעות עץ המשפחה המציג את הסבים, ההורים, הילדים, הנכדים והנינים.

ד. תרומה למדע על ידי העמקת הידע הפסיכולוגי, הסוציולוגי, ההיסטורי והאנתרופולוגי, כמו גם תוספת ידע בחקר תנועות ההגירה והשפעות הגומלין בין קבוצות אוכלוסיה ממוצא שונה. לא פחות חשובה גם תרומה אפשרית למחקרים גנטיים-רפואיים.

ה. תרומה לגניאלוגיה היהודית בעולם על ידי הרחבת מאגרי הנתונים שלה.

ו. תרומה מיוחדת לארגון המפעיל את המתנדבים אשר מראיינים את חברי הארגון עצמו, לאיסוף הביוגרפיות שלהם ועצי המשפחה. ראיונות אלה מביאים לחיזוק הקשר בין חברי הארגון, נוסף להערכה לארגון עצמו ולפעולותיו. הארגון יכול גם לפרסם ספר "מי ומי בארגון" על ידי שימוש בעצי המשפחה והביוגרפיות

כפתח לשאלות מבהירות ולדובב אותו על הסיבות להגירתו, על השגיו בתפקידים הציבוריים אשר מילא, על הנסיבות שבהן קיבל את תוארי הכבוד וכדומה, ובכך להתגבר על הזרות הראשונית השורה בראיונות כאלה. למטרה זו הכנתי שאלון גניאלוגי מלא, אך קצר ומתומצת, והדרכתי את המתנדבים לביצוע פעולה ברוכה זו.

יליד 1928, ד"ר חנו רפפורט שירת כמפקד ב"הגנה", במלחמת העצמאות ובצה"ל. בהכשרתו דוקטור בפסיכולוגיה קלינית, עם תוכנית פוסט דוקטורט בפסיכותרפיה ומחקר בארצות הברית. בין השנים 1965-1982 שימש כמנהל הכללי והמדעי של מכון סאלד – המכון הארצי למחקר במדעי ההתנהגות. באותן שנים שימש גם יועץ לבעיות חברה של שני ראשי ממשלה – גולדה מאיר ויצחק רבין, כמו גם כיועץ פסיכולוג וממונה על המחקר במשרד החינוך והתרבות. כיום הוא המנהל הכללי של "המרכז לחקר משפחת רפפורט", שנוסד ב-1990. מאז מותו של ד"ר פאול יעקובי הוא משמש כנאמן עזבונו של המנוח, והוא חבר בחבר הנאמנים של "המרכז הבינלאומי לחקר הגניאלוגיה היהודית ע"ש יעקובי" שבבית הספרים הלאומי והאוניברסיטאי בירושלים.

עולמי ובאים אליו מרחבי העולם לראות את פעילותו ולהעתיק אותה בהתאם לצרכים של כל מקום ומקום. פניתי גם אל הארגון הארצי של הנשים הדתיות אמונה ואל ארגון ותיקי ההגנה, וכן אל המרכז למורשת יהדות כבל (שהוא הארגון המרכזי של יוצאי פזורה זו) ואל ארגון יוצאי מרכז אירופה, וכן אל ארגון הגימלאים של חברת "בזק", כדי להכניס ארגונים אלה אל מעגל הפעילות. חלק מהארגונים המוזכרים לעיל כבר נמצאים בשלב של גיוס המתנדבים והדרכתם בדרכי הראיון ומילוי השאלונים. אצל האחרים, שוכנעו כבר ההנהגות בחשיבות הפעולה והן עוסקות בדיונים על דרכי הפעולה.

** מרואיינים רבים לא יסכימו, או לא יוכלו, לפתוח את סגור לבם ולספר למראיין, הזר להם, את פרטי חייהם ואת ההתנסויות החיוביות והשליליות של החיים. מומלץ, על כן, להתחיל את הראיון במילוי שאלון גניאלוגי מפורט על תולדות חייו של המרואיין. מילוי שאלון כזה יכול להביא בעקבותיו פתיחות רבה יותר מצד המרואיין, כאשר, לדוגמה, המרואיין נשאל שאלות כלליות וניטרליות לכאורה, על תאריכי ההגירה שלו מארץ לארץ, התפקידים הציבוריים אשר מילא, או תוארי הכבוד שקיבל. ניתן להשתמש בתשובותיו

רישום נתונים גניאלוגיים* (הפרק האחרון) *יהודה קלוזנר (הפרק האחרון)

וכדי שבעצמנו נוכל למצוא בקלות את החומר, בעת הצורך.

בכל תוכנה גניאלוגית טובה קיים שדה מיוחד לרישום המקורות. באחדות מהתוכנות יש גם מקום לרשום את מידת האמינות של המקור, ואת תאריך קבלת המידע.

7. רישום טקסטים

תוכנה גניאלוגית מספקת מקום לכתיבת טקסט ארוך או קצר, ולרשום לגבי כל אדם סיפורים, מסורות וחוויות משפחתיות. גירסאות עדכניות יותר של תוכנה מאפשרות לסרוק ולרשום צילומים של האדם או משפחתו, שאפשר להדפיס ולפרסם מאוחר יותר. התוכנה מאפשרת גם להסתיר מידע על אנשים חיים, שלא מעוניינים לחשוף (כגון תאריכי לידה וכו'), או

6. מקורות וחומר ביבליוגרפי

המידע הגניאלוגי שאנו אוספים ורושמים מתקבל ממקורות שונים: מסירה בעל פה, חומר כתוב (מכתבים ומסמכים משפחתיים אחרים), תעודות רשמיות וחצי רשמיות, ספרים, חוברות וכו'.

את כל החומר הכתוב, הצילומים והמיסמכים האחרים שברשותנו יש למיין ולסמן בסימן היכר כלשהו, ולתייק בהתאם, לשימוש מאוחר יותר. את הספרים, הספרונים והחוברות יש לרשום כדרך שרושמים ביבליוגרפיה: המחבר, הכותר, ההוצאה (גם כתובת ההוצאה, אם יש), שנת ההוצאה, מספר העמוד שבו המידע הספציפי ואולי גם היכן ניתן להשיג את הספר. כל זאת – כדי לאפשר גם לאחרים להשתמש במידע,

Shmuel Eliezer b'Efraim Naftali
UNKNOWN m'Vladimir (65)
Eliyahu Yitzchak b'Chayim Matityahu Dov
WEISSMANDEL m'New-York (1)

כאשר מחפשים אחד משמות אלה בבסיס הנתונים, רוב התוכנות מבקשות להקליד את השם הפרטי הראשון ושם המשפחה. לחיצה על הכפתור enter תביא רשימת אנשים בעלי אותו שם פרטי ואותו שם משפחה מספר הפעמים שהשם מופיע ניתן לעיל בסוגריים () ליד השמות. כך, למשל, אם אנחנו מחפשים את השם R'YomTov Gershon Shaul Lipman HELLER, הידוע כ**תוספות יום טוב**, נקליד YomTov HELLER (רוב התוכנות גם אינן מבחינות בחיפוש בשמות בין אותיות "קטנות" ו"גדולות" באנגלית) ונקבל שלושה שמות:

YomTov Gershon Shaul Lipman b'Zvi
Natan HELLER 1579-1654
YomTov Lipman HELLER 1880-1942
YomTov HELLER (the father of Rivka
wife of Yeshaya b' Asher Zalman
HOROVITZ MUNK
1465-1516)

ברור לנו איזה מהשמות הוא ה"יום טוב הלר" שחיפשנו. גם במקרים שנקבל מספר אפשרויות, הסיכוי שנקבל שני שמות זהים, כאשר יש כל כך הרבה מאפיינים מבחינים – שמות פרטיים שונים, שמות פרטיים שונים של האב, מקום, ראשי תיבות וכו' – הוא קטן ביותר.

לא רק כאשר מחפשים אדם רשום יש יתרון בשדה שמות בעל הרבה מקומות. גם כאשר רושמים אדם חדש, למשל שוב אדם בשם יום טוב הלר, אנו עוברים דרך אותו נוהל. כאשר מקבלים את שלושת האנשים בעלי אותו שם שכבר קיימים בבסיס הנתונים אנו משווים את המאפיינים של הרשום החדש עם המאפיינים של השלושה. אם הם זהים למאפייני אחד מהשמות, אנו לא רושמים את השם, אלא רק מוסיפים את המקור החדש. אם אין זהות לאחד מהשמות הקיימים, יש לנו אדם חדש ועלינו לרשום את כל הנתונים לגביו.

אולם, היתרון החשוב ביותר של שדה שמות רחב הוא שניתן לראות את כל מאפייני האדם במבט אחד בשורת השם. כל זאת אם נשמור על כללי הרישום כפי שהובאו בפרקים הקודמים. כיום קיימות תוכנות בעלות 100 מקומות בשדה השם.

בפרקים אלה נידון רק רישום הנתונים בתוכנה גניאלוגית, הוא הקלט. הפלט של התוכנה, כלומר

מידע שלא מעוניינים לחשוף לפעמים אף על אנשים שכבר אינם בחיים – מה שמקובל לכנות במשפחה כ"שלידים שבארון". השורה או המסר המסומן בסימן # או *, או כל סימן אחר שהתוכנה קבעה, לא יופיע בהדפסה.

8. שונות

יש תוכנה שמספקת שדות מיוחדים לרישום פרטים מיוחדים, כגון: תאריך ברית מילה, תאריך בר/בת מצווה, פרטים על טקס ההתונה, נתונים על פרידה/גירושין/ביטול נישואין, תוית כתובת (צורך שדות המכיל טלפון, פקס, טלפון סלולרי, כתובת אלקטרונית), מקום קבורה (שונה ממקום פטירה), עיסוק, מספר הזדוות וכו', וכן מאפשרת שימוש באותיות עבריות וסימנים דיאקריטיים.

9. הערה לסיום

אני מבקש להביע את דעתי על מה שאני חושב שהיא התוכנה החשובה ביותר של תוכנה לגניאלוגיה יהודית, במיוחד אם היא אמורה לשמש בסיס נתונים דחב. בסיס נתונים הכולל דורות רבים, יהיו בו בהכרח גם שושלות רבנים ויגיע לתקופה שבה שמות משפחה לא היו מקובלים. שם האדם צוין אז בעזרת מספר מאפיינים: שמו הפרטי, השם הפרטי של אביו, מקום מוצאו או מקום פעילותו, יצירתו הספרותית, ראשי התיבות של שמו, היותו כהן או לוי. תוכנה שתאפשר את רישום כל הפרטים האלה, חייבת להיות בעלת שדה ראשי – שדה השם – מספיק ארוך, 55-60 מקומות, כדי לרשום בו שמות כמו:

Menachem Nachum Dov b' Shalom Yosef
FRIEDMAN m'Sadegora (11)
YomTov Gershon Shaul Lipman b'Zvi
Natan HELLER HaLevi m'Krakow (3)
Shmuel Shmelke b'Zvi Yehoshua Arye
HOROVITZ HaLevi m'Rzeszow (30)
Meir b'Yitzchak KATZENELBOGEN
m'Padua MAHARAM (8)
Yosef b'Avraham Yakov KLAUSNER
m'Hrubieszow BAHARAV (41)
Mordechay David b'Yosef Yehoshua Heshel
KLAUSNER m'Dabrowa (9)
Benyamin Simcha Bunim b'Yehuda Arye
Yakov MEISELS m'Mogilev (5)
Arye Mordechay b'Yehoshua David Asher
RABINOVITZ m'Zelechow (11)
Shmuel Yitzchak b'Pinchas Arye Leib
RAPPAPORT HaKohen m'Gniesno (10)
Mordechay b'Efraim Naftali UNKNOWN
m'Szczeberzeczyn (47)

טיפול בהדפסה ובנתונים סטטיסטיים, יכול להוות נושא לדיון נוסף.

*** ארבעת החלקים שפורסמו בסידרה זו:**

1. כללי וחלק 2. סימון בכרך ט"ז, 4, 2002.
3. שמות בכרך י"ז, 1, 2003.
4. שמות מקומות בכרך י"ז, 2, 2003.
5. תאריכים בכרך י"ז, 3-4, 2003

ד"ר יהודה קלוזנר הוא מהנדס אזרחי עם CE, BSc, MA מהטכניון העברי, חיפה ו-PhD מאוניברסיטת

פרינסטון. הוא שימש כפרופסור להנדסה אזרחית באוני' ויין בדטרויט (Wayne State Univ. Detroit) ובמכון לחקר הנגב בבאר-שבע. מאז שנת 1970 הוא עובד כמהנדס בניין ויועץ, ומתמחה במבנים תעשייתיים והנדסת ביסוס. הוא פרסם מאמרים מקצועיים וכן ספר על מכניקת הרצף של קרקעות (Continuum Mechanics of Soils). ב-1982 הוא התחיל להתעניין בגניאלוגיה וכיום מסד הנתונים שברשותו כולל מספר משפחות, בעיקר משפחות רבניות, שהוא חוקר. דואר אלקטרוני: yklaus@netvision.net.il

רשימות מהספרייה

הרשימה קסו

מתורגם מאנגלית

רוסיה וסלובקיה, והיא קרויה, כנראה, על שם בעל אחוזות בימי הביניים, שהיה נאמן לכתר ההונגרי.

מלודי אמסל, חברה בחג"י, עמלה חמש שנים על כתיבת ספר זה, והדבר מורגש בתוצר הסופי. התיעוד הנרחב מודגם היטב בשמות הנספחים: איות שמות, ביבליוגרפיה, המשך המחקר, שמות יהודי סטרופקוב וגורלם 1942-1945, וכו'. ארבעים עמודי איורים ותרגום לעברית. חלק גדול מהמידע הכלול לא הופיע עד עתה באנגלית. בעמודי השער הקדמי והאחורי מפת העיר ותיאור גרפי של מנורות בית הכנסת. הספר יכול לשמש מקור ראשוני למדענים וחוקרי משפחות.

SEPHARDIC GENEALOGY; DISCOVERING YOUR SEPHARDIC ANCESTORS AND THEIR WORLD. By Jeffrey S. Malka.

הוצ' אבותינו 2002. 363 ע'. כתובת אתרי אינטרנט. נספחים. מפתחות.

בהקדמה מוזכרים דברי תודה לחברת חג"י, סניף ירושלים, גב' מטילדה טג'ר, "שעזרתה והתלהבותה לגניאלוגיה ספרדית מהוות דוגמה שאני מנסה לאמץ". הספר נרכש לספרייה לכבוד את זכרו של חתנה של גב' טג'ר, אחיעזר רכוב, שנפטר בגיל צעיר.

זהו עוד ספר מצוין בהוצאת אבותינו. כספרנית, אני מעריכה מקורות המספקים סקר בסיסי אך מעמיק של נושא מסוים. זהו ספר הדרכה (handbook) ובו, כמובן, תיעוד נרחב. אני חושבת שגניאלוגיה יהודית עברה דרך ארוכה אם ספר כזה יצא לאור. כדוגמה

לפני שאסקוד את הרכישות החדשות, בדצוני להעיד שתי הערות. הראשונה היא תיקון האיות באנגלית של הספר **זכרונות הרטוב: Hartuv Memories**, שנסקר בגיליון הקודם. השנייה נוגעת לביקורי בית העלמין היהודי Weissensee בברלין, בחודש אוגוסט האחרון. מאז ביקורי הקודם ב-1991 עבר בית העלמין שינוי, המגלה לא רק את יופיו אלא גם את מידת תשומת הלב והכסף המושקעים בתיקון ובעיצוב מקום היסטורי חשוב זה. בביקורי האחרון מצאתי בכניסה לבית העלמין מצבה לזכר יהודי ברלין שמקום קבורתם אינו ידוע. הדרכים המובילות לבית העלמין עוברות גם הן תיקונים, הכול בניהול אדם שבילה מספר שנים בארץ.

אנו מבקשים להודות לרב ז'ק ורודה כהן על התרומה של למעלה מחמישים ספרים וכתבי עת לספריית חג"י. מאחר שרודה עבדה כארכיבאית אצל המורמונים, היא אספה פריטים חשובים, שיעלו בהרבה את ערך האוספים שלנו.

רכישות חדשות: ספרים

בין גליציה והונגריה: יהודי סטרופקוב. מאת מלודי אמסל. הוצ' אבותינו, 2002. אנגלית 204 ע', עברית 86 ע'. איורים. נספחים. מילון. מפתח שמות. סטרופקוב, היום בסלובקיה, יכולה לייצג את העיירות שבהן התגוררו יהודי מזרח אירופה. תולדותיה, גורלה ומצבה הנוכחי ה"נקי מיהודים" (judenfrei) דומים לרבים מהכפרים, העיירות ואפילו הערים של מזרח ירופה. סטרופקוב נמצאת בפינת הגבולות בין פולין,

מאת אברהם פרנק. ירושלים 2002. כולל מבוא, טבלאות גניאלוגיות ואיורים.
THE ESCHENHEIMER AND NACHMANN FAMILIES; BIOGRAPHIES AND GENEALOGICAL CHARTS

מאת אברהם פרנק וגרהרד בוק. ירושלים 2003. כולל מבוא, סקר וטבלאות גניאלוגיות, איורים ומיסמכים. מר פרנק מתעניין בתולדות יהודי גרמניה, במיוחד באלה שניספו בשואה. כאשר יצא לגימלאות הוא קיבל על עצמו לחקור את תולדות יהודי גרמניה וכמובן את אבותיו הוא. הוא מתכוון לפרסם 6 כרכים ואלה הם שני הכרכים הראשונים. ארגון החומר וסידורו הוא נוח מאוד לשימוש החוקר. שני כרכים אלה הוענקו לספרייה במתנה, ואנו גאים ומודים על כך.

נביא את החלק הראשון, שכותרתו היא "מי הם הספרדים"? ועוסק ב"גולת ספרד, עולמם של יהודי אנדלוסיה ומרוקו, היהודים תחת השלטון האיסלאמי, מסע לאמוזנס, הגאונים והתפתחות השמות הספרדים". החלק השני עוסק בעיקרי הגניאלוגיה, החלק השלישי במקורות בארצות שונות והרביעי באינטרנט. דוגמה מהנספחים: פנקסי רישום ספרדיים בבית הספרים הלאומי והאוניברסיטאי, רישומים עות'מניים בישראל, משפטי האינקוויזיציה בספרד, ועוד. המחבר פידסם בעבר מאמרים על נושא זה, אך בעיני ספרו זה מהווה את השיא במאמציו במחקר הגניאלוגיה הספרדית.

THE FUERTH-KATZENSTEIN FAMILY; BIOGRAPHIES AND GENEALOGIC CHARTS

בית העלמין היהודי Weissensee בברלין:
מצבה לזכר יהודי ברלין שמקום קבורתם אינו ידוע.

מורביה, ורוזמרי ונזרול. הכרך השלישי ערוך בידי Arlene Beare מ-SIG לטביה של החברה. החברות קריאות, נוח לשאתן ממקום למקום ומלאות מידע, כתובות אתרי אינטרנט, מפות, ביבליוגרפיה ומפתחות. מדריכים אלה חייבים להימצא בכל ספרייה גניאלוגית יהודית, או למעשה בכל ספרייה שמבקשת לענות על הצרכים המקומיים בנושאי גניאלוגיה והיסטוריה.

בני גומבין התחיל שוב להופיע ובספרייה ישנם שני הגיליונות האחרונים.

זהו העלון (דף מידע – newsletter) של החברה להיסטוריה וגניאלוגיה יהודית של גומבין (פולין). הגיליון האחרון הוא מס' 14, יוני 2003. העלונים מספקים בדרך כלל מידע על נושאים ומועדים של ארגון מסוים. בעלוני החברות הגניאלוגיות היהודיות, יש מידע רב שהוא חשוב לחוקר היהודי, ועל כן אנו משתדלים להשיג את כל העלונים המתפרסמים בחברות הגניאלוגיות היהודיות השונות. בפרסום מסוים זה מאמר של יאן גרבובסקי, שכדאי מאוד לקרוא:

Case Studies: Fleeing from Warthegau to Suedspreussen.

GUIDE TO THE ARCHIVAL RECORD GROUPS AND COLLECTIONS.

מדריך לאוספי הארכיון הציוני המרכזי. ירושלים. יולי 2003. זהו העדכון האחרון באנגלית ועברית. 51 ע' (עברית), 60 ע' (אנגלית). כלולה בו רשימה שמית של מסמכים אישיים, בעברית ובאנגלית.

THESE ARE THE GENERATIONS...THE SCHAMROTHS FROM KRAKOW

מאת Julian Schamroth, קריית יערים, 2002. 600 ע'. כולל עץ משפחה על תקליטור.

עבודה זו מייצגת עשר שנים של מחקר מפורט, וכוללת הרבה חומר. היא מאורגנת יפה, עם חומר שנסרק וצילומים מפורזים בין הטקסטים. הסיפור מתחיל בשנת 1811, כאשר לשמואל ואשתו שרה נולדה בת. עצי המשפחה, המסודרים גם בצורה סכימטית וגם ברשימת צאצאים מפורטת, מספקים מידע משפחתי רב.

משפחת מן. מאת ניר מן. תל אביב 2002. 49 ע'. כולל טבלאות.

משפחת שמאראגד. מאת ניר מן. תל אביב 2002. 59 ע'. כולל טבלאות, חומר טקסטואלי ועצי משפחה. ספרים אלה הם בעברית והוענקו לספרייה כמתנה.

כתבי עת וסדרות

JEWISH ANCESTORS? מדריך למתחיל, בנושא גניאלוגיה יהודית בבריטניה הגדולה, מדריך לגניאלוגיה יהודית בגרמניה ואוסטריה, מדריך לגניאלוגיה יהודית בלטיביה ואסטוניה. לונדון. החברה הגניאלוגית היהודית בבריטניה הגדולה, 2000-2001. כ-80 ע' כל אחד.

פירוטמים אלה הם חלק מהסדרה **מדריך לגניאלוגיה יהודית (A Guide to Jewish Genealogy)**. המדריך הראשון ערוך בידי רוזמרי ונזרול (Rosemary Wenzerul) ובהשתתפות חברי החברה הגניאלוגית. המדריך לגרמניה ואוסטריה ערוך בידי Thea Skyte מ-SIG גרמניה של החברה, ראנדול שנברג, חבר בחברה הגניאלוגית היהודית של בוהמיה-

ספרים חדשים

כמו כן ניתנת רשימה של כ-4000 קרבנות השואה מבין תושבי העיר.

העיר Satoraljaiuhely נמצאת בצפון-מזרח חונגריה, על הגבול הסלובאקי. בעיר היו בשנת 1944 כעשרים אלף תושבים, מתוכם כ-4500 יהודים, ורק כ-500 מהם שרדו. הספר כולל גם רשימת השורדים. העיר נקראה "ירושלים דהונגריה", (על משקל וילנה – ירושלים דליטא), בגלל הרבנים המפורסמים שניהנו בה, הישיבות הרמות ותלמידי-ההכמים הרבים שהיו בה.

הספר הודפס בגודל 30/23 ס"מ ובו ארבעה חלקים:

ספר זיכרון של קהילת אויהעל

(Satoraljaiuhely) העורך: מנשה ש. דוידוביץ, רמת השרון, התשס"ג.

ספר זיכרון זה כולל סקירה על קורות הקהילה במשך 200 שנה (1740-1944), החל מייסודה, דרך פיצולה לשלוש קהילות, ועד לקץ הטראגי בעת השואה – זכרונות מעמק הבכא בתקופה שבין שתי מלחמות העולם, תיאור חיי היום-יום, חיי הכלכלה, רשימת רבנים ואנשי שם, מעל 100 תמונות ומסמכים מקוריים ושירי זכרונות.

(Dicionário Sefaradi de Sobrenomes.)
 מאת גילירמה פייגנבוים, פאולו ולדארס
 ואנה רוזה קמפניאנו (Guilherme Faigenboim,
 Paulo Valadares, Anna Rosa Campagnano)
 יצא לאור בסאן פאולו, ברזיל, בהוצאת Fraiha, 528.
 ע' כותרת המשנה מרחיבה את הנושא: כולל "נוצרים
 חדשים", מומרים, אנוסים, איטלקים ברברים.
 הספר כולל את השמות המקוריים של היהודים שחיו
 בחצי האי האיברי במשך 1,500 שנה – השמות
 שהשתמשו בהם אחרי הגזירות והשמד של 1492 ו-
 1497, ובמשך חמש מאות השנים של גולת ספרד.
 כלולים במילון 17,000 שמות משפחה ספרדיים
 ומזרחיים מכל המקומות שבהם היו קהילות ספרדיות
 ומזרחיות: אגן הים התיכון (צפון ודרום), צפון
 אירופה, אמריקה הצפונית והדרומית, אפריקה והמזרח.

א. חלק א' - נוסח עברי - 176 עמודים
 ב. רשימת הנספים והנעדרים - 156 עמודים
 ג. נוסח הונגרי - 106 עמודים
 ד. נוסח אנגלי - 106 עמודים
 הספר ראה אור בסיוע יד ושם, רשות הזיכרון לשואה
 ולגבורה, הקרן לתמיכה בספרי זיכרונות של ניצולי
 שואה.

מר מנשה דוידוביץ הוא חבר ותיק בחבדה הגניאלוגית
 הישראלית ומרכז SIG הונגריה. יישד כוח על המפעל
 החשוב!

חדש: מילון לשמות משפחה ספרדיים (בפורטוגזית ואנגלית)

מילון שמות המשפחה הספרדיים

סיכומי מאמרים מתוך כתבי עת זרים

מטילדה טג'ר

פיליפ אבן צור מביא דשימה שמצא – זוהי רשימה
 שמית של תלמידי בית הספר המקצועי של "כל ישראל
 חברים" ברוסצ'וק (Ruschuk), בולגדיה, מהשנים
 1872-1879.

לורנס אבן צור-חזן מציגה רשימה שמית של תלמידי
 בית הספר המקצועי של כי"ח באדירנה שבתורכיה
 (Edirne) משנת 1882-1883. נוסף לשמות הפרטיים
 ושמות המשפחה, הרשימה כוללת גם את הגיל,
 המקצוע והערכת העבודה שכל אחד ביצע.

בגליון זה מתפרסמות עוד שתי רשימות קצרות. האחת
 מאת ז'ן-פייר סטרוויס המספר על הכנס הבינלאומי
 לגניאלוגיה יהודית שיתקיים בירושלים ביולי 2004
 והשנייה מפרי עטה של מטילדה טג'ר על הספר החדש:
 Cohen, Mark. Last Century of a Sephardic
 Community; The Jews of Monastir, 1839-
 1943. New York, The Foundation for the
 Advancement of Sephardic Studies, 2003.
 p.432, xii. הספר המצויין הזה כולל בין השאר רשימה
 שמית של 3276 יהודי מונסטיר שניספו בשואה,
 ומובאת בו רשימת שמות המשפחה של קורבנות אלה
 תוך כדי ניסיון לרכז את צורות האיות השונות שלהם.

ETSI, Vol.6, No.21, Juin 2003

במאמר מקיף ומועדכן מגישה לורנס אבן צור-חזן
 (Laurence Abensur-Hazan) סקירה מורחבת של
 מקורות המידע הקיימים והמסייעים לחקר הגניאלוגיה
 של יהודי איזמיר שבתורכיה. אלה הם:

- תעודות הנמצאות בהנהלת הקהילה
- בתי הקברות
- כתבי עת ועיתונים מאז אמצע המאה ה-18 ועד
 תחילת המאה ה-20.
- ארכיוני הקונסוליות הזרות באיזמיר. מדובר
 בעיקר בנציגויות איטליה וצרפת, אך גם הולנד
 ובריטניה.
- ארכיון חברת "כל ישראל חברים" בפריז הכולל
 אלפי מסמכים הנוגעים לפעילות בתי הספר באיזמיר,
 התלמידים, המורים והקהילה.
- הארכיונים העות'מנים השונים.
- מקורות הנמצאים במדינות שקלטו מהגרים.
 בתיקים לבקשות התאזרחות במדינות הקולטות הגירה
 נמצאות תעודות בעלות ערך גניאלוגי רב. תעודות
 כאלה נמצאות בעיקר בצרפת ומעט בספרד, בארצות
 הברית ובמדינות דרום ומרכז אמריקה.
- לבסוף האינטרנט, עם האתרים היהודיים שבו
 ובעיקר אתרי משפחות, מהווה מקור חיפוש בלתי
 גדלה.